

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 1-2 (376-377), година XXVI

22 февруари 2008 година

СИНДРОМЪТ „ЕРАЗЪМ“

**УНИВЕРСИТЕТЫ
УВЕЛИЧАВА
ПРИЕМА С 20%.
ЩЕ СЕ ПРИЗНАВАТ
ЛИ МАТУРИТЕ?**

НА СТР. 4

СТР. 22

**ЛИНГВИСТИЧНАТА ЕВОЛЮЦИЯ
НАПОДОБЯВА БИОЛОГИЧНАТА**

В Броя гетете още:

- ОТКРИВАТ ЛИТЕРАТУРНА И ПРЕВОДАЧЕСКА РАБОТИЛНИЦА
- ПАНАИРЪТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
- СТАРА РИБА НЯМА
- ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС
- ВСЕКИ ЧОВЕК Е ХОМО МЕТАФИЗИКУС
- РАЗКАЗ ЗА ЕДИН СВЕТЪЛ ЧОВЕК
- ВИРТУАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

ОЛИМПИАДАТА ПО МОРФОЛОГИЯ –

Нейното десето издание потвърди

Тенчо ДЕРЕКЮВЛИЕВ

Лингвистите са категорични, че морфологията е ядрото в системата на езика. Дори ученият когнитивист Стивън Пинкър нарече думите притежатели на нежна анатомия. Сега, когато лингвистичните иновации ускорено се настъпват в изследователските схеми и езиковедите правят пулсиращи експерименти, в интересно ядро на филологическата система в Пловдивския университет се обособи олимпиадата по българска морфология. Нейното юбилейно, десето случване – различно от всички предходни и същевременно продължаващо традицията – е поредното потвърждение за правилния подход, намерен от организаторите в структурирането на олимпийския модел. Там, съчетани, тестовите и творческите задачи поемат равнопоставената роля на взаимното допълване.

Състезание, в което си струва да се участва, възможност за предварително вземане на изпита, проверовъчна формула на незазубрените знания – ето ориентирите, насочващи към изнамирането на пълния отговор за статута на олимпиадата. Статутът ѝ, разбира се, не в университетската документация, а в подвижния и проницаем набор от спонтанни тезиси, наричани често глаголеми от студентския фолклор.

Импулсът за участие е хубаво нещо, но без неспокойното желание за триумф в призовата тройка някак бяга от цветовете на академизма. И едновременно сме съгласни, че в съвременното ни академизъм е доста разтегливо понятие. Вземането на изпита – това е може би една от най-натрапваните и вече досадни езикови конструкции във всекидневно изменчивата кулоарно-кафетерийна фразеология на Алма матер. Мотивите за такава характеристика на израза: ако съзнанието на студента е постоянно ангажирано само с вземането на изпита – за съжаление така е май в повече от 50 % от случаите – то като че ли е по-добре да предложим на специалистите по технологии да открият най-ефикасен метод за замразяване на филологическото познание. Няма да са необходими нови изследвания, няма да ѝ трябва на кралицата **Филология** да бъде почитана

логически фундамент. С *copy – paste* границата между лексикалните и граматичните морфеми в тялото на думата, или между *основата* и *форматива*, не се открива. Граматичното значение като вид изразено в структурата на езика отношение също изисква специално осъзнаване. Да запаметим репродуктивно паралелепипеда с „лейстнатите“ върху него глаголни форми за едновременност, предходност или следходност, не би затруднило и най-нетренирания фи-

най-незабравимите мигове в студентското си битие. Победителката в юбилейната олимпиада Десислава Крушарова (III курс, БЕРЕ), освен почетния диплом, получи от своя предшественик Петър Николов (IV курс, БЕИ.) и лингвистичната купа: тази година изяснен сувенир във формата на сова, символизираща мъдростта. Представителите на Лингвистичен клуб “Проф. Борис Симеонов” подариха на лауреатката отличителния знак на формацията (значката за членство), както и езиковедска литература (една от книгите бе повече от символична – сборник с доклади от студентско-докторантските конференции, проведени в Пловдив през 2004 и 2005 г.). С дипломи бяха удостоени и останалите призьори, като всички отличени ги очакват и парични награди.

Издайнически удовлетворен от отново доказаната марка на пловдивската лингвистична школа, проф. д-р Иван Куцаров, стожерът на тази школа, а сега и ректор на университета, изрази своето пророчество за позитивно развитие на някои от олимпийците в академизма.

Толкова говорене за олимпиадата сякаш е достатъчно, останалото тя го казва сама. След бърз скок в нейните дълбини. На опиталите вече сладостта от летежа – остава да пожелаем и бъдещи покачвания на хедонистичната температура, а на онези, които ще рискуват да скочат в следващите издания на олимпиадата – спокойно: може и без допълнителни атрибути, забавления. Те са излишни. Успехът и усещането биха дошли само с основния – да пожелаеш морфологията като наука и да поискаш да я видиш отвътре!

Тези, които не се решават все пак да участват, могат да решат морфологичната кръстословица на 24 страница.

Отличените участници в Олимпиадата заедно с членовете на комисията

с разностранни стилистични похвати. Всъщност акробатиката от думи, която си позволихме, би породила големи дебати, ако бъде продължена с още едно лексикално-синтактично премияне. Затова я оставяме за друг въртеж на дискуссионната рулетка.

Проверовъчната формула на незазубрените знания – тук е тънкостта, филигранно аранжирана от доц. д-р Красимира Чакърва (автор на идейния проект и неуморим творец на олимпийските „главоблъсканици“) и колегите ѝ – гл. ас. д-р Константин Куцаров и гл. ас. Мария Павлова. Вариантът на олимпиадата автоматично неутрализира всякакви предрасъдъци за прилагане на нашумелия и обичан “модел на усвояване: *copy – paste*”. Граматиката може донякъде да е математическо уравнение, но позволява и импровизации с

логоически мозък. Но нататък?!... Нататък идват задължителните диференциации на всяка форма и нейните причинно-следствени граматични специфики – относителност, преизказност, резултативност; умозаклучителност или условност; положителният ѝ или отрицателен статус. Спираме в предверието на морфологичната теория, пред прозрачно непрозрачната ѝ завеса. Зад нея тече динамичният спектакъл на морфемите и граматичните форми, които е видим само след предварителен прочит на неговия сюжет с екзотичните му детайли...

В миниспектакъл със собствена физиономия се превърна и церемонията, на която бяха раздадени наградите на най-успелите в морфологичната надпревара. Отличените, изненадани или не, със сигурност преживяха един от

ПРОВЕРКА НА НЕЗАЗУБРЕНИТЕ ЗНАНИЯ

перспективите на граматичната надпревара

Морфологът на 2008 година ДЕСИСЛАВА КРУШАРОВА:

Езикът има свой характер и ние му се удивляваме

Винаги ми е харесвало да уча нашия език, ала когато това стана чрез дисциплината *Морфология на съвременния български език*, вече го виждах още по-прекрасен. Да изучаваш тази наука, е истинска привилегия. Именно времето, прекарано в нейно име, ми поднесе интересни и любопитни факти за същността на нашето Слово. Те ми показаха, че езикът наистина е жив, че има свой характер и ние просто го изследваме и му се удивляваме; не можем да го дирижираме, пречупваме или ограничаваме... Освен това по чуден начин откриваш как той е втъкал в себе си разноцветните нишки от нашата народопсихология. Всяка буква, сричка, дума имат своето значение, своето място! Всичко това бе стимул за мен да не пропускам възможностите, които ми предложи морфологията, да опозная – колкото се може повече – езика. Това бяха курсо-

вата работа и естествено, олимпиадата! Най-сладкото при мен беше, че вече бях освободена от изпит с курсовата работа, а и... когато се оказа, че олимпиадата печеля точно аз, усещането беше невероятно.

През цялото време, през което се подготвих за нея, много се вълнувах, защото ми беше интересно дотолкова, че когато приключи подготовката..., малко ми бе тъжно. Е, нали за това са целите, да се постигат и да преследваме нови.

Самата олимпиада като идея е прекрасна и няма да звучи пресилено, ако кажем, че е срамно да учиш филология и да не се явиш. Поздравявам доц. Красимира Чакърлова, че се е ангажирала с това, а ние можем да ѝ се отблагодарим, най-малкото като се явим на състезанието в името на Словото, защото велика е истината, че "Не само с хляб ще живее човек...!"

Екшампионът Петър Николов поздравява победителя в тазгодишното издание Десислава Крушарова. Между тях е ректорът проф. Иван Куцаров

Призьорите на 2008 година:

Първа награда: Десислава Крушарова, БЕРЕ

Втора награда: Мариана Шаламанова, БЕАЕ
Михаела Пачеджиева, БЕАЕ

Трета награда: Деница Пеева, СФ

Стефанка Василева, БЕ и новогр.
Момчил Карагъзов, СФ

Поощрителна

награда:

Ели Гинева, БЕНЕ,
Магдалена Николова, БЕАЕ

Кратка статистика на победителите:

Морфолог на 1999 г. – Ася Сократова, БЕФЕ

Морфолог на 2000 г. – Атанас Николов, БФ

Морфолог на 2001 г. – Здравко Минчев, БФ

Морфолог на 2002 г. – Десислава Хаджиева,
БЕНЕ

Морфолог на 2003 г. – Веселина Енчева,
Тенчо Дерекювлиев, БФ

Морфолог на 2004 г. – Гергана Петкова, БЕАЕ

Морфолог на 2005 г. – Богдана Балтова, БЕАЕ

Морфолог на 2006 г. – Ирена Русева, БЕАЕ

Морфолог на 2007 г. – Петър Николов,
БЕ и история

Морфолог на 2008 г. – Десислава Крушарова,
БЕРЕ

Слово на ПЕТЪР НИКОЛОВ – (морфолог на 2007 г.) при връчване на морфологичната купа на победителката:

Искам да поздравя всички отличени на тазгодишното юбилейно издание на олимпиадата по морфология на съвременния български език. Имах честта да участвам отново в нея (този път в отговорната роля на квестор) и бях силно впечатлен от големия брой олимпийци, желаещи да изявят познанията си в областта на морфологията на езика ни, както и от изключително добрите резултати, които те постигнаха. Смятам, че всички успяхме да усетим непринудената атмосфера, която по традиция витае във всяко издание

на олимпиадата и я превръща в незабравимо преживяване за всички ни. Мога само да пожелаая на бъдещите третокурсници да станат част от голямото ни олимпийско семейство по морфология! Ще отправя и лично добронамерено предупреждение към колегите от естествен маскуларен род, които ще изпробват знанията си в следващите издания на олимпиадата – колеги, внимавайте да не глътнете граматиката си, когато видите красивите и умни филоложки – традиционни участнички в морфологичната надпревара!

Пловдивският университет е готов да приеме 20% повече студенти.

ЩЕ СЕ ПРИЗНАВАТ ЛИ МАТУРИТЕ?

Как стоят нещата в Пловдивския университет "Паисий Хилендарски" отговори на специална пресконференция доц. д-р Дора Левтерова – председател на Комисията за провеждане на кандидат-студентската кампания и декан на Педагогическия факултет, Димитър Бойков – началник на Учебен отдел, доц. д-р Живко Иванов – декан на Филологическия факултет, и доц. д-р Иван Чобанов – научен секретар на Филологическия факултет.

Доц. Левтерова обяви, че наред с досегашните 60 бакалавърски специалности се откриват четири нови – Педагогика на обучението по бит и технологии (Педагогически факултет), Археология (Философско-исторически факултет), Ядрена енергетика и Медицинска физика (Физически факултет).

Предварителни кандидат-студентски изпити ще има и

Един от въпросите, които вълнуват цялото общество през последните години, е държавният зрелостен изпит, или казано по-популярно – матурите. След многобройните отлагания, протести и неразбории вече е ясно, че матури ще има. Другият голям въпрос е дали те ще се признават за влизане във висшите училища. Въпреки настояванията на МОН, не всички университети на този етап са склонни да ги приемат изцяло.

през тази година, като започват на 10 юни - по Биология и по Английски език. А следващите са: Български език – 11 юни, История на България – 12 юни, Математика – 13 юни, Българска литература; Химия; Информатика – 14 юни.

В Пловдивския университет оценките от матурите се приемат изцяло от Факултета по математика и информатика и от Физическия факултет. В останалите факултети, за специалностите при които се вземат, те са част от балообразуващата оценка на кандидат-студента.

Г-н Бойков отбеляза, че заявеният прием за новата учебна година надхвърля с около 20% миналогодишния, а заявената бройка е около 3800 души, в това число влизат също филиалите и колежът.

Доц. Живко Иванов разясни как стоят нещата във Филологическия факултет, който подготвя и най-големия изпит в страната – по български език. Форматът на изпитите във факултета се запазва от предишните години. Ще се дават тестове, а за западните езици ще важат и международно признатите сертифика-

ти. Той изтъкна и някои от мотивите, поради които оценката от матурата все още няма да се приема за директен вход в университета – неяснота дали в подготовката на тестовите и проверката ще участват преподаватели от висшите училища; какви ще бъдат резултатите от матурите на национално ниво. На този етап за предпочитане е да се направи анализ доколко матурите могат да покрият едновременно изискванията за завършване на средно образование и за влизане в университета и да се обмисля стратегията за следващите години.

Що се отнася до кандидатите, които са завършили средно образование в годините преди въвеждане на матурите, при формирането на бала им ще се взема съответната оценка от дипломата.

"Пловдивски университет"

Спасимир Балев – преподавател от катедра „Ядрена физика“, защити блестящо дисертация в ОИЯИ, Дубна

В края на 2007 г. в Лабораторията по физика на частиците (ЛФЧ) към Обединения институт за ядрени изследвания (ОИЯИ) в Дубна блестящо защити докторска дисертация Спасимир Балев, асистент в катедра "Атомна физика", на тема: "Търсене на пряко CP-нарушение при разпадане на заредени каони в експеримента NA 48/2", с научен ръководител проф. д-р В. Д. Кекелидзе, директор на Лабораторията по високи енергии, един от изтъкнатите специалисти по каонна физика. Основна част от експериментите по дисертацията са проведени в Ев-

ропейския център за ядрени изследвания (ЦЕРН) в Швейцария. Резултатите от изследванията на Сп. Балев са свързани със сложни и фундаментални въпроси от физиката на елементарните частици и са получили висока оценка от научната общност на редица международни форуми в Швейцария, Англия, Русия, България.

Ас. Сп. Балев е възпитаник на Физическия факултет на Пловдивския университет. През 2001 г., като студент, е изпратен в ОИЯИ да подготвя магистърска дипломна работа, която защитава отлично

през 2002 г. Изследванията са извършени в съответствие с Протокол за сътрудничество между ОИЯИ и ПУ "Паисий Хилендарски" по тема "Очаровани и странни кварки в адронни реакции" (проект "ОСКАР"). Ръководител на проекта от българска страна е доц. д-р Ваню Чолаков от катедра "Атомна физика". Качествата на научен работник у Сп. Балев са забелязани от ръководството на ЛФЧ и от 2002 г. той е командирован в ОИЯИ и назначен на работа като научен сътрудник.

В момента в ОИЯИ, Дубна, работят още четирима възпи-

таници на Физическия факултет на Пловдивския университет, успешно защитили дипломни работи, изработени в различни лаборатории на Института.

Постигнатият успех от Сп. Балев е отличен пример за ползотворното международно сътрудничество между Физическия факултет на Пловдивския университет и ОИЯИ - една от водещите световни научни организации в областта на ядрената физика.

Доц. д-р Христо Христов,
ръководител на катедра
"Атомна физика"

СТАРА РИБА НЯМА

ЖИВКО ЖЕЛЕВ

Този прословут лаф е патент на ленивите пловдивски момчета. Подхвърляха го, изпровождайки с очи някоя от емблематичните тигрици на града, чиито силуети и до днес внезапно изникват от сенчестите улочки и обръщат античната провинциалност в посока Фелини.

Казвам това във възхвала на зрелостта, заради достойнствата на отлежалото вино и защото съм убеден, че в литературата старите рецепти са единствено успешните.

На Международния панаир на книгата в НДК от златните подмоли на пловдивския интелектуален живот изплува книгата “Носталгия. Разкази т. IV”. Авторът Йордан Костурков, който е един от най-значимите ерудити у нас, в професионалния си бит успешно се прикрива с работата си на преводач и преподавател по английска и американска литература в Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”. През последните години той “мимикрираше” и под маската на литературен теоретик и есеист /“Книгите на Амалтея”, “Тайният живот на великите английски писатели”, “Настолна книга за писатели и читатели”/, като преводач на Гор Видал, Норман Мейлър, Синтия Озик, Лорънс Сърн, Джером К. Джером, Ричард Хюз, Лангстън Хюз, Агата Кристи, Оливия Манинг, Мюриъл Спарк, Една О’Брайън, Джойс Каръл Оутс.

Но истината е, че особено с последната си книга, Йордан Костурков може да бъде определен като един от най-

Йордан Костурков е белетрист, преводач и университетски преподавател по английска и американска литература в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”. Роден е на 3 юли 1948 г. в гр. Пазарджик. Завършил е английска филология в Софийския университет “Св. Климент Охридски”, специализирал е в Метрополитан Юниверсити в Лийдс и Университета на Луивил, САЩ. Работил е в издателство “Христо Г. Данов”. От 1991 година е главен асистент по английска и американска литература в ПУ “Паисий Хилендарски”.

Йордан Костурков е издал четири сборника с разкази и новели („Малка е Троя”, „Без условности”, „На другия бряг”, „Откритието на сезона”), три сборника с литературни портрети - “Книгите на Амалтея”, „Новини от миналия век” и „Тайният живот на великите английски писатели”, както и „Настолна книга за писатели и читатели”. Превел е романи и разкази на Гор Видал, Норман Мейлър, Синтия Озик, Лорънс Сърн, Джером К. Джером, Ричард Хюз, Лангстън Хюз, Агата Кристи, Оливия Манинг, Мюриъл Спарк, Една О’Брайън, Джойс

проникновените съвременни белетристи и майстор в експеримента с новелата и къ-

сия разказ. Традиционният за средното поколение интелектуален херметизъм, чийто блестящ представител беше покойният Рашко Сугарев, тук е надмогнат с лекота и става обект на онова писане, което не е просто разказване, не е дори писателско писане, а се определя като белетристика.

Изключително полезна книга. Най-вече за младите мераклии на литературното поприще. За онези “чукчи”, които изповядват максимата от известния виц: “Чукча не читател, чукча писател”.

Иначе казано – не е достатъчно да се показваш ден-през ден по телевизията, за да станеш писател. Трябва и да се чете. А за онези привърженици на “импулсивната” литература, които разхождат своите “проекти” по жълтите плочки, ще съобщя, че авангардът не трябва да се размахва, а да се овладява и преодолява. Това именно прави Йордан Костурков. Поради

тази причина повечето от разказите в “Носталгия...” звучат подобно онези забравени по гаражите, демодирани, осемцилиндрови “Jaguar JRX”, които винаги палят от раз и усещате в цилиндрите им не само бензин, а поредица от сподавени експлозии.

У нас не са много хората, които не просто пишат, а показват как се пише. Полезно е да си купувате техните книги, тъй като не ги “дават” по телевизията.

За връзка с автора на статията: <http://robstvo.wordpress.com/>

Биографична справка за Йордан Костурков

Каръл Оутс и много др. С награди са отличени преводачите му на Л. Сърн, Н. Мейлър и Гор Видал. Член на Съюза на българските писатели, Съюза на преводачите в България, Съюза на учените в България, Дружество на преводачите в Пловдив, Българска асоциация на преподавателите по английски език, Българско дружество за британски изследвания, Българска асоциация по американистика. Член е на Международната асоциация за съвременни езици, на Колегиума на Залцбургския семинар, стипендиант е на Комисия “Фулбрайт”. Представен е в справочниците “Кой кой е в България”, “Кой кой е в българската култура” и “Кой кой е по света” (Who’s Who in the World). Йордан Костурков е автор на редица изследвания за американския модернизъм. “Носталгия. Разкази т. IV” е

най-новата му книга. Подготвил е за печат романите “Соц роман”, “В началото на есента. Романът на Вазов” и “Магдалена-Елена”.

За връзка: ykosturkov@yahoo.com

ПОЧЕТНИЯТ ДОКТОР НА УНИВЕРСИТЕТА

ПРОФ. ДМН ГРОЗЬО СТАНИЛОВ

НАВЪРШИ ЮБИЛЕЙНИТЕ 75 ГОДИНИ

Доц. д-р Димитър МЕКЕРОВ

На 28 януари 2008 г. видният български математик проф. дмн Грозьо Станилов, Почетен доктор на Пловдивския университет, навърши юбилейните 75 години. Освен като геометър с широка международна известност, той е популярен като ерудиран и обаятелен университетски преподавател, интересуващ се активно и от образователните проблеми на средното образование. Неговите постижения като учен, преподавател, научен ръководител и организатор на множество научни прояви дадоха огромен тласък за развиване на съвременната геометрия в България.

Грозьо Станилов завършва начално и прогимназиално образование в родното си село Горно Ботево, Старозагорско. Средното си образование получава в Първа мъжка гимназия "Иван Вазов" в град Стара Загора, където се изявява като отличен ученик с подчертан интерес към математиката. През годините 1951-1957 следва и завършва с отличие специалност *Математика* в Софийския университет и след това работи в продължение на две години като учител по математика в град Стара Загора.

През есента на 1959 г., след конкурсен изпит, Г. Станилов постъпва като асистент по математика в МЕИ (сега Технически университет - София) в катедрата на проф. Брадистилов. След около 15 месеца той е поканен от ръководителя на секцията "Геометрия и топология" в Математическия институт на БАН да се яви на конкурсен изпит за научен сътрудник III степен по геометрия, който полага успешно. След това в тази секция, ръководена от акад. проф. дмн Боян Петканчин, е повишаван последователно във II и I степен научен сътрудник. През 1971 г. е хабилитиран като старши научен сътрудник, а в началото на 1981 г., след успешно проведена процедура, става професор по геометрия на същото място. По време на интеграцията на ФМИ на СУ с ИМИ на БАН той е бил ръководител на сектора "Геометрия", както и за-

местник-декан на ФМИ.

От 1 март 1991 г. е прехвърлен като професор по геометрия във ФМИ на СУ – отначало в катедрата "Обучение по математика и информатика", а две години по-късно – в катедра "Геометрия", където заема поста на ръководител катедра до пенсионирането си през 2001 г. След това продължава да работи във ФМИ на СУ като гост-професор. В този факултет е водил семинарни занятия по *Аналитична геометрия* и *Диференциална геометрия* и е чел лекции по *Аналитична геометрия*, *Диференциална геометрия*, *Линейна алгебра* и *аналитична геометрия*, *Двуосна геометрия* и *нейни обобщения*, *Групи на Ли* и *технически геометрии*, *Интегрална геометрия*, *Риманова геометрия*, *Предмет на геометрията*, *Ерлангенска програма на Ф. Клайн*, *Приложения на компютърната алгебра в геометрията*.

От началото на учебната 2001/2002 година проф. Станилов е на щатна работа в Шуменския университет "Епископ Константин Преславски", където от следващата учебна година (2002/2003) работи в Педагогическия колеж в Доб-

рич към същия университет. Там чете лекции по *Геометрия*, *Алгебра*, *Линейна алгебра* и *аналитична геометрия*, *Математичен анализ*, *Висша математика*, *Многомерен анализ* и *диференциални уравнения*, *Компютърни алгебри* и *приложението им в математиката*.

През годините 1971-1976 Грозьо Станилов работи по

членовете на катедрата първите научни проблеми, става ръководител на аспиранти, съдейства за специализации в Софийския университет и Казанския университет, насърчава и подпомага участия в национални и международни конференции. Активната му дейност за подпомагане развитието на кадрите на ФМИ при ПУ продължава и до днес. В момента от тогавашните асистенти в катедра "Геометрия" двама са професори, а четирима – доценти. Във ФМИ на ПУ той чете лекции по *Аналитична геометрия*, *Диференциална геометрия*, *Основи на геометрията*, *Двуосна геометрия* и *нейни обобщения*, *Групи на Ли* и *диференциална геометрия*, *Интегрална геометрия*, *Риманова геометрия*. Като хоноруван професор в същия университет през 2003 г. чете курса *Приложение на компютърната алгебра в геометрията*.

От 2002 г. проф. Станилов е хоноруван преподавател в Икономическия университет във Варна, където чете дисциплините *Геометрия*, *Диференциална геометрия* и *Основи на геометрията*.

Бил е гост-професор в университета в Лайпциг (Германия), където чете лекции по дисциплините *Диференциална геометрия* и *Ерлангенската програма на Ф. Клайн*.

През годините 1964-1965, в продължение на 8 месеца, Г. Станилов е на специализация при професор Николай Кованцов от Киевския университет "Тарас Шевченко", където в края на специализацията си през 1965 г. защитава дисертация на тема "Геометрия на праволинейните многообразия в биаксиалното пространство" и получава научната степен "Кандидат на физико-математическите науки". През 1978 г. защитава у нас дисертация на тема "Върху геомет-

Професор Г. Станилов, заедно със съпругата си, след избирането му за почетен доктор на ПУ

съвместителство като доцент по геометрия във Факултета по математика и информатика на Пловдивския университет "Паисий Хилендарски", замайки и длъжностите на ръководител на катедра "Геометрия" и на заместник-декан на факултета. Определено може да се каже, че дейността му в ПУ през този не дълъг период даде изключително голям тласък за кадровото и научно израстване на факултета и особено на катедра "Геометрия". За този период той привлича редица перспективни асистенти във факултета и в катедрата, ръководи интензивно геометричен семинар върху актуални проблеми от съвременната геометрия, работи активно със студенти и дипломанти, поставя на много от

СТУДЕНТСКИ ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС

Вестник "Пловдивски университет" обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа.

За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет "Паисий Хилендарски", които не са по-възрастни от 35 години. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курса, както и домашен телефон, ако

желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 27 април 2007 година на адрес: Пловдив, 4000, ул. "Цар Асен" №24, в. "Пловдивски университет" или направо в редакцията (първата барака в южния двор на ректората) всеки работен ден от 10.00 до 14.00 часа. Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2007 година.

Наградените и някои непремирани творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

ОТ СТР. 6

рията на римановите и на почти ермитовите многообразия" и получава научната степен "Доктор на математическите науки".

През годините 1968-1970, 1983 и 1996, в продължение на общо 25 месеца, е стипендиант на фондацията „Александър фон Хумболдт“ в Университета на Бон (Германия) при световно известния геометър Вилхелм Клингенберг. През 1983 г. специализира един месец в Института Макс Планк в Бон. През 1996 г. и през 2000 г. е за по един месец Блашке-професор във фондацията "Вилхелм Блашке" в Университета в Хамбург (Германия) при световно известния геометър професор Валтер Бенц.

Проф. Станилов е публикувал в български и чужди издания над 150 научни труда. Като учен е широко известен у нас и в чужбина. Участвал е с доклади над 100 пъти у нас и в чужбина на конференции и научни семинари. Бил е главен организатор на международните научни конференции по геометрия (International Conferences of Geometry and Applications) – в София през 1980 г., Смолян през 1986 г., Варна през 1997 г., 1999 г., 2001 г., 2003 г., 2005 г., 2007 г. Референт е на международните математически реферативни журнали Mathematical Reviews и Zentralblatt für Mathematik. Член е на редколегията на реномираното международно научно списание по геометрия Journal of Geometry при Birkhaeuser Verlag. Като учен със значими научни постижения на негово име са названи редица важни

ПОЧЕТНИЯТ ДОКТОР...

понятия в геометрията. Ето някои от тях: *Взаимна кривина на Станилов (Mutual Curvature of Stanilov)* – термин, обобщаващ основни понятия в римановата геометрия като: секционна (риманова) кривина на двумерна площадка, скаларна кривина, кривина на произволно мерно допирателно пространство към метрично многообразие и др.; *Косо-симетричен оператор на Станилов (Skew-symmetric curvature operator of Stanilov)* и негово обобщение, което широко се използва в школата на известния американски геометър П. Гилки и от български математици като Стефан Иванов, Ирина Петрова, Веселин Видев; *Многообразия на Станилов (Manifolds of Stanilov, k-Stanilov manifolds, Stanilov-Cankov-Videv theory)* – терминология, въведена от П. Гилки; *Функционално уравнение на Станилов (The functional equation of Stanilov is exorbitant)* – термин, въведен от известния немски геометър В. Бенц. Научните му интереси са в областите на *Локална диференциална геометрия, Проективно-диференциална геометрия, Биаксиална геометрия и нейни обобщения, Интегрална геометрия, Риманова геометрия, Геометрии на риманови многообразия с допълнителни структури, Модели на проективната равнина, Приложения на комютърната алгебра в геометрията.*

Под научното ръководство на проф. Станилов успешно са защитили и получили научната степен "Кандидат на математическите науки" (сегашна-

та "Доктор") 11 докторанти, някои от които сега са доценти или старши научни сътрудници, а един е професор. Бил е рецензент повече от 50 пъти на кандидатски и докторски дисертации и по конкурси за доценти, професори и старши научни сътрудници първа и втора степен. От 1974 г. до 2007 г. непрекъснато (с едно прекъсване от 4 години, когато е член на научната комисия по математически науки на ВАК) е член на Научния съвет към ВАК, даващ научни степени и звания.

Проф. Станилов е автор на известни и ползвани активно в различни висши училища университетски учебници: *Аналитична геометрия* (прегърпял 5 издания), *Диференциална геометрия* (2 издания), *Линейна алгебра и аналитична геометрия* (заедно с Михаил Гаврилов, 2 издания), както и на университетските учебници под печат (със Славка Славова) *Аналитична геометрия с Maple* и *Линейна алгебра с Maple*. Той е автор и на десетки учебници за средното училище (главно по геометрия).

За особени заслуги към науката и университетското образование проф. Станилов е удостоен с високи почетни звания. Той е 119-ият Почетен член на най-старото математическо дружество – Хамбургското математическо дружество, което е с 320-годишна история. Самият Гаус е 12-ти член на това дружество, което показва, че там не се избират много почетни членове. За своята разностранна дейност на учен, преподавател и орга-

низатор, за огромната роля, която има в изграждането, развитието и утвърждаването на младите университетски кадри в областта на геометрията, той е удостоен със званието Почетен доктор (Doctor Honoris Causa) на два университета – Пловдивския университет "Паисий Хилендарски" и Шуменския университет "Епископ Константин Преславски". Награден е от Съюза на математиците в България с медал "Никола Обрешков", носител е на медал за отличие на Българската академия на науките, медал на Софийския университет "Свети Климент Охридски, медал на Шуменския университет "Епископ Константин Преславски".

Проф. Станилов понастоящем е член на Американското математическо дружество (AMS), на Дидактическото дружество в Европа на говорещите немски език математици (Gesellschaft der Didaktik der Mathematik – GDM), на Съюза на математиците в България, на националното Геометрично дружество "Боян Петканчин" (на което е учредител и председател от образуването му през 1999 г.), на Съюза на учениците в България. Вицепрезидент е на Balkan Geometrical Society.

С непресъхваща енергия проф. Грозю Станилов продължава своята блестяща научна и преподавателска дейност и до днес. Той се ползва със заслужена почит не само от армията негови възпитаници от различни университети, но и с огромна популярност сред научните среди у нас и в чужбина, както и сред педагогическите среди в областта на висшето и средното образование по математика в България.

РАЗКАЗ ЗА ЕДИН СВЕТЪЛ ЧОВЕК

Проф. д-рн Никола БАЛАБАНОВ

Тези думи, изказани метафорично от Атомната електроцентрала “Козлодуй”, са напълно подходящи като изповед на всеки от нейните създатели. Един от тях е инженер Козма Кузманов, чийто живот прекъсна преди един месец. Той е бил директор на АЕЦ “Козлодуй” през годините 1974-77 и 1992-96. Онези, които познават развитието на ядрената енергетика в нашата страна, знаят, че това са:

- годините на пускането на първи и втори енергоблок (съответно 1974 и 1975 г.), както и на шести блок (1993 г.). България е сред първите страни в света с ядрена електроцентрала;

- годините на изграждането на трети и четвърти блок, пуснати през 80-те години;

- годините, в които са произведени рекордни количества електроенергия (1995,96) и които нареждат страната ни на 10-то място в света по развити ядрени мощности;

- годините, през които се правят стотици и хиляди модификации и подобрения на оригиналните проекти, с цел повишаване на ядрената безопасност на блоковете и на надеждността на оборудването (1991-97 г.);

- годините на повторен пуск на I, II, III и IV блок, при приемливо ниво на надеждност и безопасност (1991-94 г.);

- години, през които са организирани десетки и стотици международни мисии и проверки от Международната атомна агенция и от регулиращи органи на страните членки на Европейската общност.

Когато се сближих с инженер Кузманов, тези години бяха вече история – история, сложила отпечатъка си върху побелелите му коси. Но само те издаваха грижите и вълненията, които той беше изпитал и преживял като отговорен за съдбата на нашата атомна централа. Лицето му излъчваше достойнството на човек, изпълнил голямата задача на своя живот – да участва в “правенето на слънца” за своите сънародници. Заедно с това, той не криеше тревогата за тяхната съдба, защото някои вече бяха решили да угасят тези слънца и да спрат възхода на българската ядрена енергетика.

Бях го виждал и слушал докладите му на годишните конференции на Българското ядрено дружество. Но прякото

ни запознаване стана през есента на 2001 година. През септември, същата година, инж. Кузманов заедно с група интелектуалци беше на посещение при тогавашния ректор на нашия университет – проф. Огнян Сапарев. Групата, ръководена от проф. Стефан Воденичаров, имаше идея да създаде граждански комитет за защита на АЕЦ “Козлодуй” и търсеше подкрепата на Пловдивския университет. Професор Сапарев ме покани на срещата и предложи аз да се включа в Комитета.

Беше ми много приятно да бъда в среда, с присъствието на известни учени – професорите Стефан Воденичаров, Георги Марков, Георги Бакалов, Александър Чирков, както и на прославени личности и интелектуалци – Марко Семов, Вили Цанков, Светлин Русев, Рангел Вълчанов и др. В Комитета влизаха и бившите министри Никита Шервашидзе и Валентин Босевски, а също и сегашният военен министър – Веселин Близнаков.

В края на октомври (2001 г.) инж. Кузманов организира посещение на Гражданския комитет в АЕЦ “Козлодуй”. На срещата присъстваше цялото ръководство на централата, начело с изпълнителния директор Йордан Кузманов. Имаше оживена дискусия, пламенни слова, които продължиха в почивната станция на Централата във Врачанския балкан.

Срещата, а и по-нататъшната дейност на Комитета ми напомняха за конгреса на интелектуалците в Мадрид през 1933 г. (събрани от тревогата на надигания се фашизъм), чиито участници френският писател Пол Валери характеризира като “донкихотовци по дух, сражаващи се с вятърни мелници”.

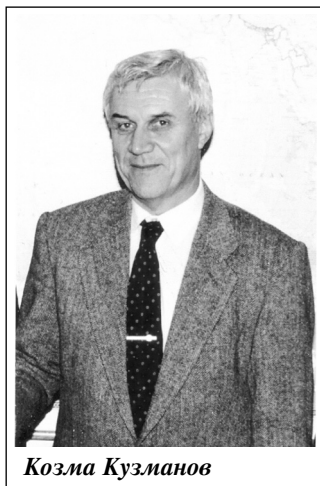
Действително, значителна част от членовете на Гражданския комитет бяха “донкихотов-

„Знаете ли какво е това – да можеш да правиш слънца? Каква радост е да светиш?”

Марко Семов, в книгата “Изповедта на една атомна централа”

ци по дух”. Ние се хвърлихме срещу “вятърните мелници”, в лицето на тогавашните управляващи, без напълно да осъзнаваме, че техните “перки” се въртят от Западния вятър. И една от основните причини този вятър да духа е, че българските реактори бяха дело на Изтока. Това беше и продължава да бъде част от противоборството между Запада и Изтока, продължение на “студената война”.

Инж. Кузманов се различаваше от останалите членове на Комитета. Най-вече със своя професионализъм – той

Козма Кузманов

най-добре познаваше централата и качествата на нейните реактори. Другите, с изключение на проф. Воденичаров (от Института по металознание към БАН), осъзнаваха вредата от спирането на ядрените блокове от общокултурна гледна точка. Защото АЕЦ “Козлодуй” действително е мерило за техническата култура на българския народ.

К. Кузманов се отличаваше и със своето поведение. Той не беше нито шумен, нито многословен. Но когато говореше, всички го слушаха с огромно внимание и уважение. Бих казал, че даже когато мълчеше, ние усещаме неговото присъствие – присъствието на човека с най-голям опит и заслуги за ядрената енергетика.

Двамата бързо се сближих-

ме. Той започна често да посещава катедра “Атомна физика”. Оценявайки неговия висок професионализъм, аз му организирах срещи със студенти, с колеги и учители. Избрахме го за почетен член на Българското ядрено дружество. Той стана жива връзка на катедрата с АЕЦ “Козлодуй” и със софийските инстанции. Благодарение на него станяхме колективен член на Българския атомен форум, на който той беше един от учредителите. Осигуряваше ни безплатно участие във всички негови мероприятия. Снабдяваше ни с литература – книги, материали от чуждия печат, протоколи от Народното събрание и др. Подари ни книгата на Марко Семов “Изповедта на една атомна централа”. Когато я четях, усещах присъствието на К. Кузманов в нея – той беше основен консултант на автора.

Особено голяма активност инж. Кузманов прояви при събирането на подписи в защита на АЕЦ “Козлодуй”. При тази акция се сблъскахме с безразличието и отрицателното отношение на много колеги, които гледаха на нея като на политическо мероприятие. Особено тежко инж. Кузманов преживяваше отстъплението (по-точната дума е “предавателството”) на някои отговорни личности от каузата в защита на АЕЦ – на бившия председател на Комитета за мирно използване на атомната енергия – Г. Касчиев, на бившия председател на Българското ядрено дружество – В. Близнаков, и др.

Най-активно по време на цялата кампания беше ръководството на ВМРО. Тази организация взе най-твърда позиция по въпроса и нейната категоричност много допадна на инж. Кузманов. Когато Симеон Сакскобургготски обеща на гръцкия си колега да затвори първите четири блока на АЕЦ “Козлодуй”, ВМРО го посрещна с лозунга

„Никой не се маскира като себе си. Маскираният е за себе си друг.“

ТОДОР САБОТИНОВ

Завесата се вдига. Излиза актьорът, започва своя монолог. Играе убедително. А дали самият той вярва в това, което казва? Може би... Публиката е възхитена. Тя не знае какво се крие под маската, изписана с пъстри цветове и багри. Зрителят се интересува само от играта, без да се запитва кое е лицето, което говори. Важна е единствено играта. И само тя!

Идва антрактът. Актьорът си почива някъде зад кулисите. После отново се появява, а накрая завесата се спуска. Публиката ръкопляска. Някои стават на крака. Други си тръгват недоволни. Но никой не остава, за да види истинското лице на артиста...

ОТ СТР. 8

“Без цар можем, без АЕЦ не можем”

Заедно с ръководството на ВМРО проведохме няколко събрания в аудиториите на Пловдивския университет и в техния клуб; организирахме митинг-шествия в центъра на Пловдив, кръгла маса с участието на всички партийни и обществени организации (без НДСВ). Тримата – инж. Кузманов, Славчо Атанасов (сегашият кмет на гр. Пловдив) и аз участвахме в телевизионно предаване в защита на “Козлодуй”. Разбира се, Кузманов беше главната фигура в предаването, ние – негови подгласници.

Отношението ми към този човек надхвърляше обикновеното уважение. Аз благоговеех пред него, възхищавах се от неговата мъдрост, начетеност и скромност. Общувал съм с много хора, но такава проява на деликатност не съм срещал – той проявяваше подчертано уважение към събеседника си, без да крие своето мнение.

Неговата творческа биография е впечатляваща – със зигзагите в траекторията, с издиганията и спусканията в кариерата, с постоянната отговорност, която е носил на различни управленски постове. Завършил МЕИ-София (сега Технически университет) през 1960 г., в продължение на 5 години е работил като стар-

театър, игра, маски. Това представлява цялото съществуване на всеки един от нас. Една безкрайна пиеса, която се повтаря отново и отново, докато актьорите просто се сменят. И тогава пиесата започва от начало. Шекспир казва, че животът е сцена, а всички ние сме актьори. Всеки играе своята роля и сам избира маската, под която да скрие същността си. Един безкраен карнавал, една трагедия или просто един монолог. Всеки се представя по начин, по който иска другите да го възприемат и в крайна сметка забравя, че е просто актьор. Ед-

ши енергетик и началник цех “Електроснабдяване” в Химкомбинат – Димитровград; почти 10 години като главен енергетик и зам.-директор на Химкомбинат – Враца. Бил е директор на ТЕЦ “Марица – Изток 2”, на НЕК, на дирекция “Безопасност” към Министерството на енергетиката и т.н. Върховите години в биографията му са 1974-77 и 1992-96, през които е бил изпълнителен директор на АЕЦ “Козлодуй”. Това е неговото голямо дело – приносът му в създаването, развитието и утвър-

на маскирана кукла от безкрайния спектакъл, носещ заглавието „Живот“. А накрая, в усилията си да убеди публиката, сякаш успява да докаже и на себе си, че това е истинското му „АЗ“. И тъй като повечето хора се боят да бъдат себе си, вече всеки се маскира като някой друг. И в края на пиесата той вече забравя, че това е само роля. Вече всеки, който играе себе си, не може да бъде възприет от обществото. Затова всички се разхождаме в карнавални костюми, нахлушили огромни, смешни шапки и красиви маски. В днешно време театърът се е

нашата катедра в реализирането на тази стратегия.

Имах удоволствието понякога да го посещавам в дома му. Запознах се със съпругата му – инж. Донка Кузманова, с която беше извървял полувековен семеен и професионален път. Семейството живее в един уютен апартамент. В хола са подредени оригинални творби на големи художници и екзотични сувенири от далечни страни. Никакви следи на битовизъм и показна култура. Веднъж им гостувахме заедно с моята съпруга.

Разказ за един светъл човек

рждаването на ядрените мощности в енергетиката на България.

Както споменах, общуването ми с инж. Кузманов започна, когато той беше пенсионер. Но тай беше активен пенсионер – продължаваше да бъде консултант и в Ядрената агенция, и в БУЛАТОМ. Търсеха го постоянно, канеха го на своите мероприятия, възлагаха му организационни задачи, подготовка на доклади и т.н. Той продължаваше да бъде пълноценен участник в разработването на ядрената енергийна стратегия. Действаше за включването на

Беше много приятно да се беседа с тези мили домакини. Сближаваха ни много неща, най-вече общото минало, в което сме израснали и реализирали, тревогите на днешното време и загрижеността за съдбата на децата и внуците ни.

Последните месеци бяха тежки за инж. Кузманов, интензивната терапия го изтощаваше. Той се съпротивляваше на болестта, държеше се бодро, нито веднъж не го чух да се оплаква. Организмът му беше силен, духът му носеше заряда на някогашния алпинист. Спомням си, когато минавахме през Вратцата,

превърнал в средство. Сякаш човешкият разум е устроен така, че не може да възприема действителността. Отхвърля реалното и истинското и го прекроява по начин, който допуска съществуването му в него. Всеки вярва, че може да бъде „другият“, но колко са тези, които наистина го постигат?...

Хората сме свикнали да учаваме всичко в училище. Но тъй като няма предмет „да бъдеш себе си“, вече го приемаме като нещо неестествено. Може би е време най-после да свалим маските, да прекратим безкрайната пиеса и да затворим вратите на театъра. Това би бил единственият начин за човека да оцелее такъв, какъвто е!

с каква носталгия гледаше отвесните скали, по които се е катерил някога.

В края на септември направихме една голяма разходка. Разговаряхме за болките на обществото (не за неговите), за бъдещето на “Белене” – и той, като мене, в началото беше песимист за реализирането на проекта; напоследък беше обнадежден. Аз му разказвах за моята работа, за моите студенти и за безпомощността си да променя някои догми в образованието. Той споделяше разочарованието си от икономиката, от управляващите...

За последен път го посетих, заедно с колежата Агоп Сренц, в края на ноември. Все по-изтощен, той продължаваше да се държи бодро. Много го зарадва съобщението, че сме решили да открием специалност “Ядрена енергетика” в нашия факултет. Обеща да ни даде пълна документация за АЕЦ “Белене”. Подари ни филма на Тома Томов “Върнете Козлодуй”.

Прегърнахме се. Не знаех, че е за последен път. На 14 декември съпругата му се обади да съобщи за неговата смърт. Изпратихме го – неговите пловдивски, софийски и козлодуйски приятели, съратници и ученици.

Инженер Козма Кузманов се пресели в свят, в който няма нужда от слънца. “Слънцата” на Козлодуй, чийто огън той беше запалил и поддържал, остави за нас, Дано ги опазим!

АЛЕКСАНДЪР СЕКУЛОВ, НОВО НАЗНАЧЕНИЕ

Доц. д-р Живко ИВАНОВ

Във филолозиите някога (но не толкова отдавна) имаше малко студенти и много живот. Сега има много студенти и (надявам се да се лъжа) малко живот.

Лесно ли се прави живот? Ама че безумна мисъл.

Но се надявам животът да се поддава на вдъхване.

Поканих Сашо Секулов да вдъхне малко живот във филологическия живот.

Не искаме повече, не насилваме тайнството – искаме скромно един-два оживяващи дъха.

Нека да се усетят в университетската поетическа работилница, в която ще заработят малко студенти и един Сашо Секулов.

И около този дъх да задишаме поистински, отговаряйки си на тревожни въпроси:

- Искат ли нашите студенти да пишат
- Могат ли, стремят ли се, готови ли са да работят над и за писането
- Има ли поети, писатели, критици сред филологическите маси
- Можем ли да четем и да разсъждаваме
- Можем ли да мислим и да изказваме себе си

Това е една възможност. Нищо повече. Един човек (поет, есеист, романист, интересно мислещ) я предлага.

Не съм оптимист: мнозина плачат за липсващи възможности и същевременно с лекота проиграват онези, които им се появяват. И после пак плачат, заради безвъзвратно отлетялото.

Затова сме един плачлив народ. А времето е необратимо.

Александър Секулов е:

роден на 6 януари 1964 г. в Пловдив; завършил е Средно специално художествено училище за сценични кадри и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, специалност „Българска филология“.

Има три книги със стихове: „Седмо небе“, издателство „Христо Г. Данов“, 1988, „Високо, над далечината“, ИК „Жанет 45“, 1997, и „Възхитително и леко“, издателство „Пигмалион“, 2003, книгата с есета „Майсторът и камъните“, издателство „Всичко за

книгата“, 1996, пиесата „Лека светлина“, списание „Страница“, 2002, и лекцията „Наско Х. Истории с ром, джинджифил, стафиди и мед“ (2005), съвместно с художника Атанас Хранов. Последното написано нещо е изящният роман „Колекционер на любовни изречения“ (2007). Автор на ежедневната авторска рубрика „Под игото“ на вестник „Марица“ от 1993 г. досега, за която е носител на наградата „Пловдив“ за журналистика, 1995. Работил е като журналист и редактор във вестниците „Марица“ и „Новинар“ (1991 - 1997 г.). Изпълнителен директор на Европейски месец на културата - Пловдив, 1999 г. Участва в създаването на отворената кампания „Обичам Пловдив“ в края на 2005 г. Носител на Националната студентска литературна награда през 1987 г. Носител на Националната литературна награда „Иван Николов“. Носител на наградата „Пловдив“ за литература за 2003 г. Превеждан е на английски и унгарски. Създател на Летни сцени „Конюшните на царя“ в Старинен Пловдив и Празници на изкуствата „Лятно време“ от 1997. Собственик на клуб „Петното на Роршах“ в Пловдив.

Прочетох във в. „Капитал“ едно негово интервю от 2006 и разбрах следното:

За себе си мисли, че е стръмен, променящ се, внезапен, работлив, с култ към свободното и вълнуващо нищоправене, светъл, но на периоди.

Обича разговор с приятели, който лети като влак без спирачки, а край него се разсипват идеи, измислици, небивалици, истории и смях.

Привърженик е на Пенчо Славейков, защото вярва в способността на човек да постига безсмъртие чрез изкуството; да създава реални успоредни светове.

Спасява го бавният въздух на Пловдив и избухващата светлина на следаба в края на август и началото на септември. Бреговете. Морето. Островите на Егея, които плават като сънища. Местата, където небето не сънува хоризонти, а пейзажът те довършва и прави прозрачен.

Дъхът на живота го вълнува. Частици от този дъх са на път да оживят университета.

УНИВЕРСИТЕТСКА ЛИТЕРАТУРНА РАБОТИЛНИЦА

Създаването на Университетска литературна работилница цели да създаде общество от **интелектуално амбициозни и писмовно талантиливи** хора от всички курсове на хуманитарните специалности.

Техните **духовни интереси** могат да са в областта на литературата, историята, изкуствата, журналистиката, електронната комуникация.

В Университетската литературна работилница ще се работи за **подобряване начина, стила и формата на писане**.

Университетската литературна работилница ще дава възможност за дискусии **срещи с хора с достойни професионални биографии** от всички сфери на изкуствата и науката.

Правилата за реда и работата в Университетската литературна работилница **ще се изработят съвместно чрез допитване** до участниците в нея.

Участието в Университетската литературна работилница е **израз на напълно свободна воля** и няма отношение към учебния процес на различните специалности.

Участието в Университетската литературна работилница е **възможност, а не гаранция**.

Желаещите да вземат участие в Университетската литературна работилница трябва да представят **автобиография с детайлно описание на своите интереси и опит** в горепосочените области, както и телефони или електронни адреси за кореспонденция.

Прилагането на текстове и/или публикации е **препоръчително** (до 5 стихотворения или до 10 страници прозаически текст).

Университетската литературна работилница ще бъде ръководена от писателя Александър Секулов.

Автобиографиите и текстовете могат да се оставят в редакцията на вестник „Пловдивски университет“ до 29 февруари.

УНИВЕРСИТЕТСКА ПРЕВОДАЧЕСКА РАБОТИЛНИЦА

От началото на втория семестър към Филологическия факултет за студентите от всички специалности започва своята дейност Университетска преводаческа работилница, която ще бъде ръководена от изтъкнатия поет и преводач **Иван Вълв**.

Желаещите да представят до 29 февруари в редакцията на вестник „Пловдивски университет“ по един преводен текст, придружен с оригинала.

ЗАПИСКИ ПО БЪЛГАРСКИТЕ РАБОТИ*

АЛЕКСАНДЪР СЕКУЛОВ

Преди 16 години за последен път бях на това място, за да защитавам дипломната си работа, посветена на въпроса как строи българинът. Как нашият човек замисля, организира и довършва едно свое дело. Без значение дали това е организиране на въстание или тлака в Алтъново. Дали е създаване на конституция или въртене на чеверме. Дали е геройски жест или конформистко нагаждане.

Тогава бях на 24 години и ми се струваше, че съм предимно гневен. Че гневът е основното ми средство за изразяване. Че гневът прави света да изглежда такъв, какъвто го виждах. Днес съм на 40 и, за съжаление, се оказа, че всичко написано тогава е вярно.

Дали е тъжно да разбереш, че гневът от младостта ти се е превърнал в познание на средната възраст? Дали пък не е още по-тъжно, че познанието на средната възраст е лишено от гнева на младостта? И кой е готов да твърди, че когато си гневен, не си прав?

Кога човек е прав - когато се ядосва от липсата на хармония в цялото общество като млад, или когато се стреми към запазването ѝ сама за себе си, в затворения кръг на своите приятели, когато е на средна възраст? Коя от двете илюзии е по-голяма - че светът може да стане хармонично място за живеене на всички или че хармонията може да бъде опазена само в една малка общност от хора? Трябва ли човек да отдели значимо време от своето съществуване, за да мечтае, да живее в и за обществени утопии или трябва във всеки един момент да се изправя пред конкретния проблем само на собствения живот и да се стреми да постъпва по-най-добрия начин? Но когато виждаш отделното дърво, нали никога няма да можеш да видиш цялата гора...

Когато е на 24 години човек трябва да реши не какво иска да прави, а кой иска да го аплодира. Дали предпочита шумните възглеси на тълпата на ниските страсти, защото

знаете, че всяка една революция е кич, или избира безразличното на обществото, защото знаете, че всяка еволюция протича в тишината единствено на човешкото сърце... Да можеш да се откажеш

от нещо не означава, обаче, че си постигнал своята цел, но е първата необходима и задължителна стъпка.

И понеже става въпрос за одобрението на тълпата, правя една голяма скоба, за да ви кажа - чалгата е единствената успяла българска революция. Чрез нея комунизмът победи окончателно и напълно. Тя е, осъществената мечта на Мао, Ленин, Дзержински и Гьобелс. Тя е победата на пролетариата и селската класа над градската и професионална интелигенция. Създадена набързо, зле организирана, посредствено изпълнена, донесла краткотрайно масово удовлетворение, тя ще завърши като всяко българско въстание с много кръв и жертви. Кръв, както виждате, по улиците се лее достатъчно, трупове са предимно на революционери хайдутти, а жертвите, естествено, са сегашните и бъдещи поколения. Моите и вашите деца.

Разпространението на лош вкус би трябвало да се причисли към организираната престъпност и да се наказва наравно с разпространението на наркотици. И докато с наркотиците убиваш себе си и нараняваш близките си, ако си заразен с лош вкус, ще си утрелеш собствените деца, а те - собствените, и накрая ще трябва да лежиш за престъпления срещу човечеството. Но да не свързваме лошия вкус само с чалгата. Има чалга преподаване. В училищата и в университетите. Има чалга вестници и те не са само жълтите издания.

Когато на едната страница имаш политически анализ, а на следващата страница - гола жена - това е чалга. Чалга е, когато националните телевизии ти представят националните курви като светски личности. Чалга е, когато политиките лъжат. Чалга е, когато народът мълчи и слуша чалга. И не мислете, че чалгата има само българско име. Макдоналдс и Кока Кола са достатъчен пример за обратното. Световните марки са чалги, защото са световни. Онова, което не е чалга, е лично. Единствено. Неповторимо.

Всяко скучновато общуване между хората е престъпление срещу човечеството. Лошият вкус вреди на здравето. Консумирането на лошо изкуство въздейства физически на човечеството и го трови по-дълго от радиацията. Лошите артисти са убили и увредили толкова хора, колкото Атила, Хитлер и Сталин вкупом.

Да си скучен също е чалга. Да си съгласен. Да си примирен. Да се страхуваш. Да мълчиш в семейство си и да не можеш да накараш жената до теб да се разсмее. Семейната тишина - това е криминално престъпление. Нещо повече - това е преднамерено убийство, извършено по особено мъчителен и жесток начин, и за това трябва да се лежи в затвора, а не да хъркаш в семейното легло. Защото по света името на истинския любовник е Казанова, а у нас - Боримечката. Единият рецитира стихове на Данте, другият те откарва в истинския ад. Оригиналът ще говори с теб, все едно винаги сте били заедно, а другият ще се изправи на баира над селото, за да вика гороломно - "Братя, топчето ке пука..." След което единствената спукана работа е собственият му топ. И понеже българинът вдига въстание както прави любов, затова и

въстанията ни са толкова кратки. И все напролет, когато семейната скука от дългата зима избива в кратки четнически екскурзии с чевермета, вино и възгласи за победа на световната революция. И винаги завършва с първата оран на семейната нива, където мъжът махмурлийски оре само земята, уви.

Затова историята на историята на българската любов е по-къса от живота на едnodневка и запомняща се като съдба на глухарче.

Символът на българската любов е бенгалският огън.

Нито служи за нещо, нито свети дълго.

Любовта за българина е като малкото зло. Като заушката.

Важното е да трае кратко, да те пипне в младостта и най-важното - да не те повтаря.

Неслучайно в българската литература никой герой не се трепе от любов. Най-много някой да се пропише, но и тогава не е сигурно дали се пропиша от любов, или се влюбва, за да се пропише.

Лошото на българина е, че като се напише, не се влюбва фатално, а вдига фатални въстания.

В които изнасилват любовната му.

В България родовете се карат за земя, а не заради Ромео и Жулиета.

В България Ромео умира в един старчески дом. Жулиета - в друг.

И никога не се срещат.

Патологична неспособност да се влюбва в своите герои, да влюбва своите герои един в друг тресе българския писател.

Срещне Бойчо Рада - работата избие на въстание.

Хареса Албена Куцар - селото настръхне като пред окупация.

Пропадне Ирина по Борис - пак на фон за тютюн, бандероли и алъш-вериш.

Залюби Сибин Каломела: все философски съмнения и висши пируети на духа изплетват работата.

Свиреп човек е българският писател. Един герой не ут-

*Текстът е прочетен на промоцията на абсолвентите от Випуск 2005 на Филологическия факултет.

В ПЛОВДИВ ОБСЪДИХА ИЗГРАЖДАНЕТО НА ВИРТУАЛНО ОБРАЗОВАТЕЛНО ПРОСТРАНСТВО

Семинар на тема “Национална програма за създаване на виртуално образователно пространство” се проведе през януари в Дома на техниката – Пловдив. В него взеха участие и преподавателите от катедра “Компютърна информатика” доц. д-мн Георги Тотков, доц. д-р Росица Донева, гл. ас. д-р Елена Сомова и ст. ас. Николай Касъклиев. Срещата бе в рамките на националния семинар “Развитие на информационното общество”, който действа от 1999 г. и се провежда ежесмесечно, като се обсъждат различни теми.

Основният доклад бе на доц. д-р Ангел Смрикаров – координатор на Българския виртуален университет и заместник-ректор на Русенския университет “Ангел Кънчев”. Лекторът направи ретроспекция на извършеното до този момент по линия на електронното образование.

През 2000 г. Европейската комисия прие на срещата в Лисабон плана “е-Европа”, който е част от стратегията за повишаване конкурентността на европейската икономика и превръщането ѝ в икономика, основана на знанието. В тази връзка бяха предприети редица мерки във всички страни от Ев-

ропейския съюз, включително и в България, която се оказва на последно място по показатели, отразяващи развитието на информационните и комуникационните технологии. Част от тези инициативи бяха насочени към системата на висшето образование.

През 2002 г. се прие Национална програма за създаване на виртуално образователно пространство, чиято цел е да се въведат иновационни образователни технологии и електронно обучение в системата на висшето образование. Първо беше създадена пилотната виртуална катедра по компютинг “Джон Атанасов”. В края на 2003 г. ка-

тедрата прерасна във виртуален факултет по информационни и комуникационни технологии. Година по-късно, с участието на 37 университета (в това число и Пловдивския университет) и 26 института, беше създаден и Българският виртуален университет. Ролята на Българския виртуален университет е да предостави възможност чрез “по-активно и ефективно използване възможностите на съвременните информационни и комуникационни технологии да се реализира високохуманната идея за широко достъпно, адаптирано към индивидуалните потребности, продължаващо през целия живот качествено обучение, с което на всички българи, живеещи в или извън границите на България, да се дадат равни възможности за придобиване на знанията и уменията, необходими за пълноценен живот в информационното общество”.

Първото самостоятелно звено е виртуалният инфо-център за докторанти, разработен съвместно с ВАК. През 2006 г. започна изграждането на национална мрежа от виртуални библиотеки, която постепенно трябва да включи всички университети, колежи и институти на БАН. Следващите стъпки са създаването на виртуални лаборатории, регионални университети и кампуси, а заключителният етап има за цел интеграцията на българското с европейското и световното образователно пространство. От стартирането на проекта са разработени няколко софтуерни платформи за електронно обучение – средства за създаване на уеб-базиран курсове от преподаватели и виртуални библиотеки за студентите.

В заключението си доц. Смрикаров напомни, че електронното обучение не е алтернатива на традиционното, а тези две форми трябва взаимно да се допълват.

В последвалата дискусия се чуха различни мнения. Доц. Георги Тотков, който е един от пионерите в областта на електрон-

ното обучение в България, отбеляза някои положителни и отрицателни тенденции от последните години. Като ръководител на проекта *Български образователен портал*, иницииран от ПУ и разработен съвместно с фирма “ИнтелектИ”, той смята, че “в основата на е-обучението, в широк диапазон от предметни области и с възможности за прилагане на различни педагогически стратегии, е необходимо да се постави адекватен модел на процес на обучение, а не модел на електронен курс. След предизвиканото от въвеждането на е-обучение изместване на фокуса на обучението от преподавателя към обучавания, предстои ново предизвикателство – акцент върху управление на потока от дейности и събития в учебния процес, с участие на множество потребители с различни роли и с използване на различни технологии и медии. Необходима е промяна на традиционната представа за е-обучение, в центъра на което са учебните обекти (напр. материали) и/или субекти (напр. обучавани), към концепция за обучение, представено чрез дейности и разглеждано като процес на управление, базиран на предварително планирани или динамично възникващи редици от събития”.

Като слабости той изтъкна липсата на споделяне и коопериране на електронните курсове, които обикновено се правят от един екип за едно висше училище, както и отсъствието на стандарти за електронно обучение на технологично ниво. Друг проблем е отсъствието на методика за организиране и провеждане на е-обучение. Доц. Тотков отбеляза, че трябва да се създават също и софтуерни платформи, на които и неспециалисти по информатика ще могат лесно да подготвят свои курсове. Важно е също да се повиши обменът на информация и да се подготви широк кръг от специалисти, занимаващи се с електронно обучение.

“Пловдивски университет”

ЗАПИСКИ ПО БЪЛГАРСКИТЕ...

ОТ СТР. 11

репа от любов.

Само германецът Бенц се похарчи от любов в българската литература.

Затова родните литературни герои се разпъват между кръчмата и Балкана.

По същия начин те се държат и в леглото: или пиянски словоблудстват, или бездарно и глупаво се правят на хайдуги.

По това си приличат със своите автори: да се правиш на революционер е по-лесно, отколкото да бъдеш любовник.

За едното се иска да си прост черноработник на обществената нива, за другото - артист на любовната сцена.

Само че българския любовник го провала публикация.

Все ще се намери някоя бабичка от първия ред да прошушне милостиво: „Не се тръшкай, баби, Геновева е жива!“

Пред публиката от Бяла черква революцията е единствената възможна любима на българина.

Любовта е тера инкогнита за нашия човек.

Върху тази непозната земя той се държи като българин в чужбина.

Важното е да се тупне в коматите гърди и да викне: „Булгар, булгар!“

На българина все нещо му пречи да се влюби - я някое въстание, я някоя революция, я някоя национална катастрофа.

От толкова обществени събития едно любовно въстание не може да вдигне българинът.

Стиска дръжката на знамето, а няма знаме.

И няма пред кого да го развее.

А и да има любима, на знамето със сигурност ще пише любовното: „Свобода или смърт!“

ЮБИЛЕЙ

ПРОФЕСОР Д-Р АСЕН КАРТАЛОВ:

ВСЕКИ ЧОВЕК Е ХОМО МЕТАФИЗИКУС

Интервю на Мелена АТАНАСОВА

- Проф. Карталов, много Ви благодаря, че приехте молбата ми за разговор с Вас. Разбрах, че сте вече на 75 години, една достолепна възраст, която преживявате като юбилейна...

Зная, че изумлението, учудването подтикват към философстване. Удивляват ли Ви въпросите откъде идвате на този свят, кой сте, за какво сте, накъде отивате... Склонен ли сте да пофилософствате по тях?

- Отговарянето на тези въпроси ме насочва почти към една изповедна форма на изразяване и общуване, а в този жанр има класически образци. Те са много, но ще напомня само за "Изповеди" на Августин и Русо. Изречени са с върховна проникновеност, дълбок самоанализ и безпощадна откровеност. В сравнение с тях аз съм смешен. Спасението ми е в решението да не се сравнявам. С талантливото и гениалното никога не се сравнявам. Пред него благоговей, на него с покланям с дълбок и мълчалив поклон.

Във всеки самоанализ, при всяка изповед има моменти на самооценяване, което е нещо опасно. Страхувам се да се самооценявам, защото мога да стреща поне в две крайности. Едната крайност е самоизвисяването, а другата – самопринизяването... Ще се опитам да бъда по средата. Трудно е... Съмнявам се дали ще го постигна, дали няма да се люшкам ту в едната, ту в другата крайност.

Но нека се върнем към въпросите. Аз ги разбирам като основните и вечните въпроси в живота на всеки човек. Отговорите са много трудни и не са еднозначни. За мен светът не е море до колена. През целия си живот трупях знания, за да го разгада и все още към него имам повече въпроси, отколкото отговори. И отговорите ми не са завър-

шени и категорични. Изразявам ги в условни, а не в категорични съждения, защото и към самите тях имам въпроси. Отговорите ми не са безвъпросни... Има хора, които нямат въпроси. Те имат само отговори, защото всичко знаят...

- След това философско въведение ще Ви помоля да ми отговорите на първия въпрос: Откъде идвате?

- Ще се опитам да ви отговоря под формата на размисъл върху него. Философският размисъл ще бъде многопосочен. Нека тръгнем и вървим в различните посоки...

В теологичен план аз съм сътворен от Бог. Раждам се от моите родители, но не съм тяхна собственост. Не принадлежа и на себе си. Аз съм дете на Бога. Той ми е дал живота като висше благо. Животът ми е в неговите ръце и Той разполага с него. На живота ми не могат да посегнат нито родителите ми, нито аз, нито другите хора, защото той е Божие благо. Голям грях е не само убийството, но и самоубийството. Морално не приемам, осъждам и едното, и другото. Животът ни е даден, за да го живеем. Живеенето му има някакъв смисъл. Нужно е да го усетим, да го разберем. Тогава ще го живеем съзнателно, отговорно и качествено...

Теологичното обяснение на идването ми на този свят е и в учението за прераждането. Смърт няма. Животът е вечен. Той е преминаване от един в друг. Аз съм бил в предишен живот. Сегашния почти го изживях. След него преминавам в следващия. Звучи много утешаващо, успокояващо и опти-

В отношението си към житейските ценности, към идеалите бях идеалист, след това станал реалист, а сега съм умерен скептик. Никога не съм бил фанатик, в момента не съм и циник...

Проф. А. Карталов

мистично. Иска ми се да вярвам. Това не се доказва, а само се разказва. Разказването е приятно, но то трябва да бъде подкрепено и допълнено с вяра... Една моя приятелка, която е потопена в света на окултизма, езотеризма, членува в "Бялото братство" на Учителя

Петър Дънов, ме "гледа", "анализира", "разгадава" и смята, че аз идвам на този свят от предишен живот, в който съм бил е г и п е т с к и жрец. В сегашния си живот продължавам същия път, затова съм философ. Какъв ще бъде в следващия си живот,

Проф. Карталов

тя все още не ми е казала. Очаквам да го стори при следващото ми общуване. Всичко това е прекалено привлекателно, но... Дори и да е неистина, тя е по-желана и предпочитана, вместо страшната истина, че животът на отделния човек не е вечен, че има смърт, която води към небитието... Затова всяка религия ни учи в безсмъртието на душата, че има бъдещ живот, дори той е вечен. Вярването в това е лекарство за душата.

В реалистичен план аз идвам на този свят като чудо на природата, роден съм от реални хора, плод съм на родителска любов. Идвам като уникален индивид на човешкия биологичен вид. Излизам от утробния свят на майка ми. Влизам в малкия свят на мое семейство, а след това и в големия свят на обществото, на различните човешки общ-

ности. Обуването ми с другите хора, животът ми заедно с тях, образованието и самообразованието, възпитанието и самовъзпитанието, включването и участието ми в различни дейности и социални роли осигури раждането ми като личност. Аз съм вече не само обект, но и субект на човешкия свят, в който живея, труда се, творя... Макар и скромно, личността ми се проектира в живота и делата на обществото, на другите хора... Оттогава аз опознавам не само света извън себе си, но търся да открия и самия себе си, задавам си въпроса "Кой съм?".

В географско отношение идвам от будното, планинско, курортно родопско градче Ракитово – в сърцето на Западните Родопи... Аз съм едно сравнително голямо, разклонено в различни посоки дърво, чиито дълбоки корени са в полите на Мантарица и Сютка. Цял живот съм пил "живата вода" на тези свещени, божествено-райски места. Мантарица е уникален, вълшебен горско-планински резерват, в който живеят много разнообразни растения и животински видове... А Сютка е вторият по височина връх в Родопите, след Перелик. Историята ни разказва, че в този район е имало много древни светилища. Сред тях е и Дионисиевото светилище. Тук се е движавал и самият Орфей. Орфевото начало е мъдрост, хармония, мир и любов между хората. Възможно е и аз да нося в себе си нещичко от него или ако не това, то поне равновесието, хармонията, мекотата, топлината, сигурността и отнositелното спокойствие на свещената, вълшебна и магическа планина Родопи...

➡ - При отговора на първия въпрос сам стигнахте до втория: Кой сте Вие?

- Лесен и смел въпрос, с изключително труден и неудобен отговор. Неудобен е, понеже е преситен с неизбежното нарцисстично повтаряне – Аз, Аз, Аз... Дори и “Аз” да се замества с други думи, трудно е спасяването от тази неприятност...

Всеки човек цял живот търси отговор на този въпрос за себе си. Животът почти на всеки завършва с непълен, незавършен отговор. И при мен е така, аз не правя изключение...

Аз съм човек в доста напреднала възраст, дори в началото на старческата. Ювентологията и геронтологията подкрепят човешките възрасти в следния ред: от 1 до 5 години – подготвителна възраст; от 5 до 14 години – същинска детска възраст; от 14 до 35 години – младежка възраст; от 35 до 55 години – възраст на младите хора (има разлика между младежи и млади хора); от 55 до 65 години – възраст на хората с висока социална зрялост и социална активност; от 65 до 75 години – напреднала възраст; от 75 до 90 години нагоре (или по-точно надолу, защото това е низходящото “развитие” на отделния човек) – възрастта на столетниците...

Геронтологията приема, че 75-годишната възраст е начало на старостта. Тя е гранична и начална възраст, затова я преживявам като юбилейна... На тази пределна възраст животът ми е в миналото, а не в бъдещето. Миналото ми е скъпо. Искане ми се да не бъде бързо забравено. Звучи прекалено суетно, но е човешко...

В размисъла по вълнуващия ни въпрос би трябвало да започна с това, че аз съм философ. Но не искам да го правя, понеже и в дипломата ми за висше философско образование не е записано така. Записано е, че съм специалист по философия и преподавател в средните училища. Мисля, че има смислова разлика, затова не се смятам за философ. Всеки човек е хомо метафизикус. Това не е професия, а състояние на духа, стил на мислене. Не само “професионалните” философи имат философско

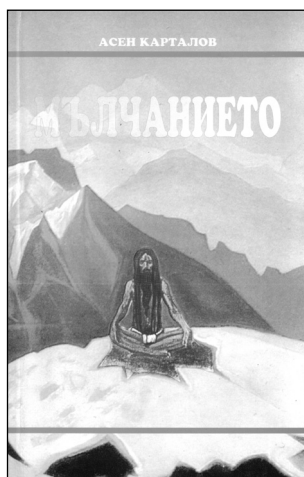
състояние на духа и философски стил на мислене. Това е присъщо на много други хора, с други професии, дейности и социални роли. Затова, ако след някоя моя лекция се приближи до мен студент и с възхищение ми каже, че съм голям философ, съвсем искрено ще му отговоря – аз не съм философ, аз се опитвам да бъда един добър преподавател по философия. В случая повтарям древногръцкия философ Питагор. Когато след една от блестящите му беседи към него се приближава негов слушател и му казва, че е голям мъдрец, Питагор му отговорил, че не е мъдрец, а е философ. Само Бог е мъдрец...

Преживявам много неща – и радостни, и страдалчески. Винаги съм се усещал по-добре, по-угодно в страданието, не защото съм мазохист, а понеже то ме прави силен, организиран, деятелен, борбен, в него усещам, че съм жив,

че живея. Вероятно е свързано с потребността ми от сили, едва ли не драматични, но не непременно трагични усещания и преживявания. В страданието аз съм себе си, нямам роли и маски. Не се плаша и не бягам от страданието. Не го смятам за отрицателно състояние. То е външно и вътрешно. Вътрешното страдание е нормално човешко състояние. То е самият човешки живот. Личният ми страдалчески живот ми помогна да осмисля и разбира философията на Буда и Шопенхауер. Много ми допадат не само като мислене, но и като настроение... Бил съм не само в обикновени, но и в проблемни, екстремни, дори погранични ситуации. В тях успях да открия и опозная себе си, да преценя какво и колко зная и мога, кой съм...

Бих продължил с това, че аз съм личност. Имам собствена личност. Тя не е нито медийна, нито институционална. Смятам личността си за най-голямото, най-скъпото, дори единственото ми звание. Вся-

какви други титли и звания са производни на личността. Те са идвали в живота и развитието ми не като измъчен, болезнено-амбициозен, а като естествен продукт от личните ми качества и усилия, от един постоянен, организиран и системен труд. Аз ценя повече “званието” личност. Но се убедих, че у нас се ценят и забелязва не толкова личността, колкото нейните други титли и звания. За да акцентирам на личността, аз се отнасям с чувство за хумор към титлите и званията, шегувам се с тях, особено когато те се разбират и преживяват не като приват-

ние, а като служебно-професионален дълг – “учен можеш да не бъдеш, но доктор по..., доцент, доктор на..., професор си длъжен да бъдеш”...

Самооценявам се като академична личност. Изживях 48 години академичен, професионален живот по правилата на академичната етика – на академичното доверие и на академичната свобода. Успях да бъда и гражданска личност, с постоянно будна гражданска съвест и собствена гражданска позиция. От многобройните ми изяви като гражданин ще спомена само една – написването и публикуването на позиционна и препоръчителна рецензия за книгата “Фашизмът” на Ж. Желев през 1982 г. Това не беше безумна смелост, а съзнавано отговорно поведение. Изстрадах достойно и разгневно изречените ругатни и произнесената ми присъда във формата на строго и безпощадно наказание...

Страхувам се да кажа, че съм и творческа личност, защото такава казване е прекалено отговорно нещо. То трябва да се основава на ясната и точната представа за творчеството като продуктивна дейност, като създаване на оригинални, нови, несъществуващи неща, с които се обогатява материалната и духовната култура.

Не се смятам за учен, а за

научен работник, не само защото в класическия смисъл философията не е наука – тя е синтез на културата, стил на мислене, но и понеже самата наука е твърде сложно, сериозно и отговорно дело. Учените са откриватели на големи истини, създатели на концепции и теории, на школи и направления в науката...

Успях да напиша няколко книги – нито малко, нито много. Не казвам колко са, понеже някои графомани ще кажат, че са прекалено малко за един толкова продължителен професионален живот. Аз държа не на количеството, а на качеството на книгите. Количеството не е качество. Качеството е най-доброто количество. Книгите са написани есеистично. Четивни са и са по теми на философската антропология, която преподавам. В света на философската антропология големите истини са казани. Ние трябва да ги преоткриваме, тълкуваме и разглеждаме в нови връзки и отношения. В тази възраст вече не пиша книги. Но все пак съм погълнат от едновременното “писане” на други две много интересни и забавни книги. Техните заглавия са “Ася” и “Елица”. Странни заглавия – но не са нито поведи, нито романи. Това са моите внуци. “Писането” е в постоянното ми общуване с тях, за да мога да запиша колкото е възможно повече в тяхното все още чисто, необремено съзнание...

Смятам се и за добър, приличен академичен преподавател, който отговаря на традиционните академични критерии и изисквания. Работа и общувам със студентите върху принципа на доброволността. Посещаването на лекциите ми е било всякога доброволно – както сега, така и преди 1989 г. Казвам го публично, защото ще го потвърдят почти всички мои бивши студенти, работещи в ПУ “Паисий Хилендарски” – някои от тях вече доценти и професори. За мен студентите са личности, а не факултетни номера. Аз ги ценя и уважавам като личности, зачитам личното им достойнство. Тогава доброволното им посещаване на моите лекции е не само за да придобият знания, но и за да се поряд-

ват на красивото академично общуване...

В отношението си към житейските ценности, към идеалите бях идеалист, след това станах реалист, а сега съм умерен скептик. Никога не съм бил фанатик, в момента не съм и циник...

В морален план се виждам като позитивна, извисена и гравивна морална личност. Съдържанието на живота ми е изпълнено поне с три интегрални ценности – добро, истина, красота... Винаги съм правил добро – безкористно, с любов. Изстрадал съм си правото да казвам истината – през 1973 г. и през 1982 г. Обичам хората, но не повече от себе си, а колкото себе си. Права разлика между любовта към себе си и самолюбието. Любовта към себе си е в хармония с обичта към другите, докато самолюбието я изключва...

Живея скромен, опростен, разумен, умерен, понякога дори аскетичен живот. Той е изпълнен с проблеми, но не се плаша от тях, не се стреми да постигна състояние на безпроблемност, защото безпроблемността е най-големият проблем. Винаги правя нещо. Умея да се радвам на малките неща. Не съм ненаситен, постоянно неудовлетворен. Доволен съм от себе си, от начина си на живот. В отношението си към житейските блага споделям и подкрепям великолепната теза на Ерих Фром в книгата му “Да имаш или да бъдеш?”. Човешките блага са външни и вътрешни. Винаги съм акцентирал на вътрешните блага, не да трупам и притежавам външни блага, да имам, а да изграждам себе си – да бъда, да бъда, да бъда.

- От сравнително пространныя Ви отговор разбрах Кой сте. Щом в основни линии знаете Кой сте, тогава - За какво сте на този свят?

- Зная, убеден съм, че не съм с някаква висока, специална мисия на този свят. Идвам в него като твърде земен, обикновен човек. Имам обикновена човешка мисия, която произтича и е свързана с родовата същност на човека. Човекът е сътворен на този свят, за да живее, да се възпроизвежда в потомство, да мисли и да твори...

Доколкото съм човек и аз съм дошъл на този свят за тези неща. Ще спомена накратко какво съм сторил...

Първо, щом съм сътворен за живот, избрах живота, реших да го живея. Никога не съм се съмнявал в неговата ценност, макар че той е нещо абсурдно, защото човек се ражда не само да живее, но и да умре. Човекът се ражда смъртен, а не безсмъртен... Но не съм изпълнен с толкова тежко отчаяние, за да прекъсна живота си, да се лиша от това висше и красиво благо. Не ще го прекъсна дори и в дълбока старост, когато е прекалено тежко, почти не поносимо страдание...

Съгласен съм със световния френски философ и писател Албер Камю, че във философско-антропологичен план основният въпрос на философията е в отношението ни към живота – да преценим дали си струва, или не да бъде живян животът. Аз избрах да го живея. Мисля, че го изживях осмислено, пълноценно...

Второ, създадох и потомство, имам деца – син и дъщеря. Успях да стана баща. От общуването ми с децата и най-вече с моите внуци разбрах, че най-великото чудо на този свят е раждането, отглеждането и възпитаването на деца. То е почти смисъл на човешкия живот, неповторимо щастие. Още древните са смятали за много голямо нещастие да живееш земния си живот и да го напуснеш, без да оставиш след себе си деца.

Трето, съгласен съм и с крилатата фраза на Блез Паскал, изказана в прочутата му книга “Мисли”. В нея той се провиква, че “човекът е сътворен да мисли”. Той е много крехка, но мислеща тръстика – метафорично продължава философът. Мисленето е самото човешко битие. Да съществуващ, означава да мислиш. Само в мисленето си човекът е – “мисля, следователно съществувам”, напомня ни и Декарт...

Мисля, че изпълних и това свое “предназначение”. Имах собствено, оригинално, евристично, продуктивно мислене. В мисленето бях себе си. Не бързах да изказвам мислите си. Мисля вътрешно, мълчаливо. Изказвам мислите си едва когато се убедя, че те имат някаква стойност за другите хора. След това ги записвам и понякога публикувам. Публикуването на мислите е много отговорно нещо. За мен най-дългото разстояние, което най-трудно изминавам, е разстоянието от молива до белия лист, на който все още нищо не съм отбелязал...

В ценностен план мисленето ми е раздвоено, разтроено и т.н. Невинаги казвам това, което мисля, и мисля това, което казвам. Това се случва в театъра на живота, в който се налага да играем различни роли, да си сменяме маските...

Четвърто, във връзка с предназначението на човека да твори, да бъде творец, споделям разбирането, че всеки нормален човек има някакви нормални заложби за едно или друго творчество. Важното е всеки да разбере посоката на своите заложби – да тръгне по нея, за да се надява на личен успех в достъпното и постижимото за него творчество.

Човешкото творчество е разнообразно – техническо, художествено, научно, философско. Мисля, че най-трудно е научното, а още по-трудно и сложно е философското творчество.

Има творчество от различен порядък. Това зависи от способностите на твореца. Условно неговите разновидности са – способен, талантлив, гениален. Следователно има обикновено, талантливо и гениално творчество. Талантливото и гениалното творчество почти се доближава до Божественото...

Аз не съм нито талантлив, нито гениален, но съм спосо-

бен човек, годен съм за обикновено, земно, човешко творчество. Ако такова творчество съществува, имам го. Успях да постигна и следващото родово предназначение на човека – да бъда творец. Смятам, че книгите ми не са компилаторство, а плод на собствено и оригинално мислене, защото темите, по които съм писал, са и мое лично преживяване, което е уникално. Мислите, които изказвам в тях, са истини, които имат екзистенциален произход, резултат са на дълбоко и трайно лично преживяване.

В лекционната си дейност също съм проявявал творчески подход. При тълкуването на основни философски понятия, концепции и теории, винаги съм правил опит да ги допълвам и обогатявам. Тълкувам философските текстове не само по предварително написан текст, но и със силата на импровизацията, на моментното, на ситуативното евристично мислене...

- След като изпълнихте човешката си мисия на този свят – Накъде отивате...?

- Доволен съм и от този въпрос, защото обикновено той се смята за неудобен. За мен не е неудобен, понеже е реален. Винаги съм мислял, че не бива да бягам от мисълта за пътя ми след една пределна старческа възраст, какво идва след нея. Често пъти съм си повтарял да ходя понякога поне на три места – на високите планински върхове, на брега на морето и на гробищата. Правил съм го постоянно, правя го и сега. Не се учудих и като узнах, че в някои човешки култури и цивилизации хората са разполагали гробищата си не в края, а в центъра на селото или града, за да минават често, почти всеки ден, покрай тях, да не забравят, че са смъртни... Това е много полезно и оздравително в морален план, влияе положително върху качеството на живота.

Накъде отивам? Не зная... По-сигурно е, че отивам в небитието, но ми се иска да отида на небето, животът ми да продължи там, но не в ада, а в рая. В рая, защото съм морално чист, почти безгрешен, греховете ми са незначителни. За такива грехове не се отива в ада, защото ще се

Асен Карталов

⇒ препълни и няма да има място за големите, за истинските грешници...

Свикнали сме да се успокояваме с живота на небето. Когато внучките ме питат къде са моите родители, аз им казвам, че са на небето. Те на свой ред ми казват наивно, по чисто детски начин, че и аз като умра, ще отида на небето. Аз им възразявам, че искам да съм жив, да живея още много, много дълго, за да ги видя като студентки, а след това и като младоженки. Те отново ме успокояват да не се тревожа, защото дори и да съм умрял, аз ще ги гледам от небето, ще се радвам на радостите им и ще скърбя за страданията им...

Хората не желаят да се замислят накъде отиват, избягват да говорят по този въпрос, защото мисленето в тази посока им напомня за смъртта. Те са погълнати от живота, искат да го живеят щастливо, без да се замислят, че животът и смъртта не са външни противоположности. Смъртта не е нещо външно, не идва отвън. Животът я носи в себе си, тя е момент от него, не е само мигновен акт, а непрекъснат процес. Живеенето е и умирање. Само който не живее, той не умира. Който не иска да умира, не трябва да живее...

В екзистенциален план човекът е съзнаващо се крайно битие, което иска да бъде безкрайно. Това екзистенциално противоречие го определя като трагично същество. Той преживява смъртта трагично, страхува се от нея, защото тя пречи на искането му да бъде безкраен, води го към неизвестността, към небитието... Тя го лишава не само от следземно битие, но обрича на пълна забрава и земното му битие.

Мълчаливо човекът се бунтува срещу смъртта, иска да я победи, понякога я преживява като зловеща несправедливост. Но "истинската победа" не е в бунтуването, а в смиреността. Животът на отделния човек започва с бунтуване да промени света, в който идва, и със смирение, когато си отива от него.

"Превъзможването" на смъртта не е премахване на самата смърт, а търсене на начини за продължаване на живота след нея. Различните хора ги откриват в различни неща – в

религиозната вяра, в раждането, отглеждането и възпитаването на деца, внуци и правнучи, в различните видове творчество, в героичната смърт за свободата на отечеството и т.н. Аз мога да се надявам само на някои от тях.

Първо. Цял живот бях атеист. Искане ми се да премина от атеизъм към вяра в безсмъртието на душата. Усещам, че ми е много трудно, почти невъзможно, не могат да ме убедят нито философските "доказателства" на Платон за вечността на човешката душа, нито утешенията на Сенека за превъзможване

и аз ще живея в техните спомени, разговори, делници и празници...

Трето. Доколкото съм преподавател, който е постигнал доста извисено академично общуване със студентите, аз не ще бъда напълно забравен и от тях, ще продължа да живея в спомените им от студентските години. Те ще си спомнят за мен и ще споменават името ми, не самоцелно, а по повод на определени случаи и ситуации в техния следстудентски живот. Това е морално-естетическото предимство на преподавателската професия.

Професор Карталов със свои възпитаници

на страха от смъртта. И все пак заявявам, че в сегашната си възраст, в духовен план не мога да живея без четири неща – наука, религия, философия, изкуство. Все повече изпитвам душевна потребност от религия, от вяра... Но винаги съм се учудвал защо и вярващите хора се страхуват от смъртта, страдат от нея, плачат...

Второ. Общуването ми с децата и внуците не само осмисля живота ми в сегашната възраст, но ми осигурява и бъдещ живот, защото моята личност е в тях, те я носят в себе си. Ежедневно аз им помагам, участвам в тяхното израстване и развитие. Стремя се те да ме запомнят, да имат добри спомени за мен, да остана в паметта им като светъл образ, с който дори да се сравняват, не за да приличат на мен, нека бъдат себе си... Дори си правя снимки с тях, за да ме помнят и физически. Мисля, че с това не ги обременявам, не им досаждам, не им пречи да живеят радостно и щастливо собствения си живот. Аз живея с утешителната мисъл, че докато те са живи

Четвърто. Относно продължаването на живота ми чрез творчеството, нужно е отново да напомня за творчеството от различен порядък и почти изповедно да споделя, че не съм Пушкин, който е сигурен и уверен, че с личното си творчество си е издигнал вечен паметник, "към който няма да зарасне народната пътека". Не съм и Вазов, който вярва, че "песните му все ще се четат". В това нечетящо човешко време класиците не се четат и познават, а на какво да се надяваме ние – обикновените автори... Щом книгите ми не се четат, щом колегите ми не ги знаят и не ги дават на студентите в списъка на препоръчителната литература, те ще останат в каталозите и рафтовете на библиотеките, почти мъртви, защото книгите са живи, когато се четат. Но няма само моите книги имат такава съдба? Прекалено много книги не се четат. Авторите ги пишат едва ли не за себе си. Самите автори не се четат взаимно, поне от любезност. Вероятно това е белег на сегашното нечетящо човешко поколение...

Пето. Докато съм жив все още, не мога да очаквам и се надявам, че ще ми се случи героична смърт, каквато е смъртта на Ботев и Левски. Тяхната смърт е обезсмъртяване. Фаталният изстрел на връх Вола прекъсна телесния живот на Ботев. Нито Левски, нито Ботев са мъртви. Личностите им са вечно живи, защото са възплътени в националната история на България, в историческата памет на българския народ. Българинът се гордее с тях, не им завижда за безсмъртието им...

- Проф. Карталов, позволете ми накрая да Ви задам и последния въпрос от нашия разговор. По пътя на своето Отиване какво бихте казал за ПУ "Паисий Хилендарски", какво е Той в Живота Ви?

- Пловдивският университет е моят Първи дом, той е целият ми извънвян досегашен професионален, академичен път. В него премина почти целият ми активен живот, макар че по необходимост съм работил и в други висши училища. Като млад асистент и преподавател започнах първите пет години в Пловдивския аграрен университет, бях 20 години преподавател и в Пловдивската академия за музикално, танцово и изобразително изкуство и около 3 години в Пловдивския технически университет. Работата ми в тези висши училища е била винаги паралелна, успоредна, едновременна, без да напускам академичния свят на ПУ "Паисий Хилендарски". Ако понякога съм се отдалечавал от Него, то е било само пространствено, физически. Духовно, професионално, творчески никога не съм бил извън него. Той винаги е бил и е Моят Първи дом, в който съм работил и живял цели 27 години – от 1965 до 1975 г. и от 1990 до 2007 г.

Някога ни учеха да разбираме, приемаме и преживяваме работното си място като наш втори дом, да бъдем привързани към него, за да работим всеотдайно и самоотвержено. За мен обаче ПУ "Паисий Хилендарски" никога не е бил втори дом. Той бил винаги Първи дом, не защото не съм имал друг Първи дом. Почти за всеки човек Първият дом

СТУДЕНТИТЕ ЗА ПРОФ. АСЕН КАРТАЛОВ

Проф. Карталов е страхотен човек и философ. Винаги присъствам на лекциите му, защото са най-интересни от всички останали. Той кипи от енергия и не се скъпи да я предаде и на нас. Желая му крепко здраве и дълголетие на орлите!

Кристина Найденова
I курс, Социална педагогика

Проф. Карталов е изключително ерудиран, много добър, любезен, подхожда с любов към студентите и предмета, който преподава. Обаятелен е като приятел и човек. Честен и достоен е за доверие. Такива личности искам по-често да срещам в обществото, опитвайки се да му подражавам.

Пламен Желев
I курс, Социална педагогика

Проф. Асен Карталов – името, което кара усмивките ни да избликуват моментално. Усмивки, напомнящи ни лъчезарността, жизнерадостта на нашия любим преподавател. Всички с нетърпение очакваме понеделник сутрин, когато първата ни лекция за деня, за седмицата е именно при него. Лекцията, чрез която с младежкия си дух той ни зарежда с позитивна енергия за цяла седмица, та чак до другия понеделник.

От името на целия ни курс желаем на проф. Карталов здраве и дълголетие. Нека остане такъв, какъвто е. И нека още дълги години да радва своите студенти.

Студентите от I курс, Социална педагогика

Проф. Карталов е един изключително интересен и уникален човек. Той владее изкуството да общува и преподава по много увлекателен начин. За мен е чест и удоволствие да присъствам на лекциите му, защото те ме обогатяват.

Мирослава Христова
I курс, Психология

Чрез обаянието и интелекта си проф. Карталов превръща лекциите си в спектакъл, в който главна роля играят студентите. В часовете, прекарани с него, се научаваме да

търсим и намираме смисъл и в малките неща, преосмисляме живота си през призмата на философията.

Венелина Стоева
I курс, Психология

Въпреки напредналата си възраст, г-н Карталов е изключително жизнен. Преценката му за нещата и ситуацията е винаги точна, винаги се стреми да ни въведе както в дебрите на философската наука, така и в житейските проблеми. Той е любимият ни преподавател. За нас, студентите от I курс, Педагогика, е чест да ни преподава толкова опитен, интелигентен и приятен човек. Той е истински професионалист.

Студентите от I курс, Педагогика

“Човекът е нещо изключително сложно, един богат познат и непознат свят” - това изречение сентенция откриваме в предговора на книгата “Завистта” от проф. Асен Карталов. Изразът на професора поддържа своя смисъл и уединен, и поставен в контекст. Желанието ми е и добросърдечният приятелски поздрав, който му отправям по случай 75-годишнината, да има същата устойчивост като изречението сентенция – да пази своето самостоятелно значение и същевременно да е съответстващ в ансамбъла от благопожелания за професора философ.

Когато си разговарял в продължение на няколко години с проф. Карталов, лесно може да си изведеш някои думи от неговия речник, които имат по-висока честота в употребата. Веднага се сезам за две от тях: **общуване** и **споделям**. Та професорът често казва на своите приятели, че не ги каани на кафе, а на общуване, докато пият кафе. Неведнъж говори и за споделяне на собствената си радост от постиженията на другия.

И още нещо: сигурно самият проф. Карталов е пълното потвърждение на сентенцията си – познаваме го от книгите и преките диалози с него, но предстои да продължим с опознаването, защото процесите на текстосъздаване продължават да текат в научнотворческата му лаборатория.

Желая му силно здраве и още интересни книги, в които да анализира многостранно сложните в основата си екзистенциални явления. **Честит юбилей, професоре!**

Тенчо Дерекювлиев
Лингвистичен клуб “Проф. Борис Симеонов”

➡ е семейството. Така е и при мен. Но аз бях щастлив, че и Университетът ми е Първи дом...

Наистина е така, не се самозалъгам. То се вижда и сега, доказва се и в позитивното, щедротото и благоразположеното отношение на Факултетното и Университетското ръководство към мен. Едва ли не аз съм галеното дете на моя факултет и моя университет. Случва се, има и такива деца. Важното е те да бъдат благодарни. Има достатъчно часове. Колегите ми не могат да ги вземат. Вместо да викат преподаватели

отвън Факултетното и Университетското ръководство преценяват, че аз съм в добро физическо, психично и професионално здраве, че все още мога да бъда полезен. Те ми дават възможност да работя, за което съм им безкрайно благодарен...

Ще дойде време, когато ще привърша преподавателската си дейност. Означава ли, че трябва да забравя моя Университет, че ще престана да идвам, да го посещавам... Ще продължа да идвам не само защото е и Първият ми дом, но и тъй като в този дом са приятели

ми. Моите приятели не са по местоживееене, а по месторабота... Как да ги имам по местоживееене, когато в настаниелната заповед на панелното ми апартаментче липсва личният ми избор на хората, с които ще общувам и живея. И във входа, дори и на етаж, аз общувам само с познати и комшии, но не и с приятели, понеже и самото общуване е повърхностно и нередовно. След работа всеки се прибира в панелчето и се заключва с две врати – дървена и желязна... Аз пък се връщам прекалено изморен. Жадувам за уединя-

ване и усамотяване, за да си отпочина от богатото и съдържателното общуване през работния ден...

Затова ще идвам, приятели по месторабота, ще си пия кафето с вас, защото човешкият живот не е само в работата, но и в общуването. Професионалната работа свършва по-рано, но общуването продължава. Вярвам, че вратите няма да бъдат “залостени”... Ще бъдат широко отворени, защото сърцата и душите ви са отворени...

Благодаря ви, приятели! Не ви казвам сбогом, а **Довиждане...**

На-

Аз-

Дарх-

Виндза-

На проф. Асен Карталов
по случай седемдесет и петата му
годишнина

(По-

Енма

или Онда? –

одзена не народа,

а Онзи що издига

и те дархява с книга

щом търси и този Огън

и следваш диалог!)
*

Налей от виното, което
в поет превръща и детето
и няма стихове напразни
дори в нощта без капка разум...

„Да изчезне скръбта,
да изчезнат болките.
Да изчезне дяволът,
всеки враг на студентите
и всеки присмехулник.”

из Студентски химн

Две неща обичам на земята.
Те са любовта и свободата.
Жертвал бих свободата за любов
и любов – за нея съм готов.

Шандор Петьофи

Све що Бог ни дава е свобода.
Запомни, момче, Любов и Бог едно са
Раб съм от Любов на небосвода,
И свободен – светлината му да нося!
по Асен Карталов

„Колкото хляба раздадеш,
толкова философа ще спечелиш”

Стара поговорка

Времето ли?...

Един¹ ми казва, че това е
изменящ се безкрайно огън...
Дете, което си играе,
тъй както и с числата Бога².

За други – то не се усеща;
като движение, което
завърта мъничките вещи,
невидимо и за поета

За трети е необратимо,
в едно събрало свят и личност...
Най-скъпото, което имат
душа и тяло, и обичат...!

ПЕТЪР КАЦАРОВ

Но нека да не продължавам
какво щети светото братство,
а вникна в своята държава
и видя вечното богатство.

*

„Който лучите на своето око по-добро пренебрегва,
няма да вярва на нищо, което той сам не усеща.
Той не желае да бъде от разума воден и кара
своята шия да носи ярема жесток на съдбата..
Нека да има, без нивга владяното всъщност да има –
нито за другите щедър, нито за себе си нужен.
Нека еднакво не знае ни елемент, ни причина,
себе се също, увлечен от обич към злото коварно.
Нека не знае, как често звезди на лика ни завиждат
и как звездите не могат нашия взор да отбягнат.
Нека не знае земята, защо е така неподвижна
и по средата лежи, тежестта на нещата понася,
нито защо пролетта полята в зелено обагря,
нито защо есента домовете ни с хляб преизпълва,
нито пък зимата как уплътнява във лед всяка течност.
Без светлина нека истина търси и лъжи да открива,
докато мисли, че нямат свои причини нещата.”³

*

Така ме учи Диалогът с тебе
и води към Единствения Път...;
какъв живот към Него е потребен,
в нощта, когато всички други спят...

Така зачева всяка светла песен
и всяка ода в дзенбудистки стил,
която, в знак на благодарност, лесно
могъл бих в мрака тъй пресътворил...:

„Уджених-ът [Ученик-ът]:

Уджи ме, о, мъдрецо, тъй, както подобава,
и нека в мен хитрецът изгуби своята слава.

И както си започнал, до края продължавай,
защото много точно словата ти явяват

у мене светлината за всичко сътворено,
че даже тишината възпява те в рефрена.

Уджитенл-ят [Учител-ят]

Добри ми ученико, добре, ще те науча,
защото ти привикна да следваш своята участв

и същността ти бедна не към пари стреми се,
а светлината следва на всяка моя мисъл;

защото добродушен и благ си по природа
и винаги ме слушаш, и мислиш за народа.

Наред с Аз, Буки, Веде и тази скромна книга
Живота жадно следва и погледа издига

нагоре, към Небето, което мъдрост дава
и учи как поета лика си да познава.

Пардон, да ти припомня, че туй не е от вчера –
от този извор [сто-мна] вода мъжете черпят

¹Хераклит, Музи, А 5; В 52: ”Вечността е играещо дете, което подхвърля зара...”

²Айнщайн, „Бог си играе с кръглите числа, както си играе на зарове!”

³По Аделард от Баг (вж по-подр.) „За гъждественото и различното” в „Пет средновековни философски трактата”, С. 1989.

⁴Читателю, ако преведеш думите в кавички на латински, ще разбереш, коя е титла и кому я дава Бог.

откак Авитохола рода ни свят създаде
и истината гола с любов му се отдаде.

Но нека не избързвам с понятия, които
не са за тази възраст и бъркат ви главите.

Та тази Мъдрост, сине, не всекиму се дава.
Тя дело на Един е и той съединява

с чудесната си песен, в сватбарската неделя,
достойния, наел се в нощта с подобно дело.

С Духа си свят изпълва душата му разумна,
а всеки лъч пък кълн е, от който никнат думи.

[Като жена непразна, заченала от Бога,
и в нас родила Р а з у м, и го нарекла О г ъ н]

Те следват пътя Божии, посоката показват,
а той след тях прохода, скътал ги в своята
пазва.

И ясно става всичко – и тайно и наяве –
в Душата-ученичка, способна да познава.”

...Да, бих могъл и би звучал прекрасно
в очите на слепците всеки стих,
но в този ден на двама ни е ясно,
че времето не ще да ми прости.

И твоята седемдесет и пета
годишнина в такъв момент не би...

*

За миг поне душата си, поете,
напразно не терзай, а възлюби...

Какво не изживях: да крякат неми,
издигнали мълчанието в култ,
с безумства проглушили свод и време,
мъдреца обявили пак за луд?

Какво ли не познах сред тях – самотен,
от завист и коварство обграден –
аз, влюбеният истински в живота
от първия си януарски ден.

Какво ли не дочух да лъжат – болни –
с надежда „доктор” да ги нарекат,
цитати чужди турили охолно
на голо като мутра-тариак.

Какво ли не видях слепци да правят
та белким впишат името „доцент”,
загърбили небесното ни право
отrekli всеки тук доказан дзен.

Какво ли не видях и всеки делник
от страстните с платената любов...
захлопали къде ли не, къде ли
за титлата, която дава Бог.

Разменях с богатите кесии,
броях алчно всеки свой каприз,
но ни един безкрайните просии
на бедния мъдрец не подкрепих.

Горките те, когато се наложи
с око да зърнат даже и за миг,

ще видят своята душа безбожна
и колко са трагични и сами...

*

Така ме учи Диалогът с тебе
и води към Единствения Път;
Път чуден и на всеки мъж потребен
сега, когато всички други спят

С любов тълкува всяка мъдрост в мрака,
смутил съня им блуден и дълбок,
и тайните открива ни по мярка,
и Аз-а ни дарява със любов.

А титлата, с която украсява
достойството ти в този зимен ден
с латинска реч, за слепите отляво
на български превежда като мен:

„Пред”⁴ тях и „за” студентите тук ти си
„прохождане” с едничка цел – „успех”;
„действително”, което с всяка мисъл
„явява” светлината, що приех,
и мен да води в дните ми усърдни.
Прохождане... с душата на дете,
достойно за пророчество и мъдрост,
която със сърцето се чете.

„Пътуване.., пред погледа на всички”
да „моли” „залък” хляб [у всеки – дълг],
„божественото право” да обикне
и с мъдрост победи човека-вълк.

Път чист и свят към оня „врѣх”, където –
над всички тук – „щастлив”,
„благословен”,
подобно любомъдрите поети
поема „факел” от светия ден;
поема „риторичната му слово”
в „най-празничния” за народа час
и „ражда”, възкресява тук, отново
с насъщия за всекиго от нас.

„Врѣх трезв”, от който софосът му слиза
при своя сой и всякоя софра
дарява с хляб и вино, всеки ближен –
с любов, и с разум – всеки свой събрат...

*

Професоре, за мен е непривично
това, което дръзвам в този час...
Знам, чел съм, че Небето не обича
подобен рабски жест и то на глас
към този, който редом с мене крачи
през София, в най-яростния студ,
и пита се, в душата си вторачен,
с какво сме по-... от столичния луд.
Да, също като мен загрижен пита,
линейките сравнил със жабокрек,
с какво в нощта да си спасим душите
или поне да им намерим лек.

Не би ми позволила нито дума
и светлата небесна тишина,
защото спорех с нея до безумие
за истинската тука светлина,
а сетне станах сянка нейна в мрака
и двадесет лета мълчах, мълчах...;
...и слушах покрай мене как преграква
на жълтото бездарие „лъчът”;

как с титли святи името си кичи,
приспал тук с алчност не един студент,
и спяло дръзнал мене да отрича
за думите, предrekli онзи ден.
Не би ми позволила и Онази
Любов към Светлината, що у теб
е повод да ни питаши: „що е разум
и кой твори насъщия ни хляб”;
да, Висшето питание, което
детето извисява всеки час
и в скитането вечно на поета
римува с пан-идеята над нас.

Не би ми позволила, да, Онази
Приятелка добра, що всеки миг
душата ни от грях и глупост пази,
и в мрака да не скитаме сами.

Професоре, за мен е непривично,
разбрал какво е Раб и Свобода...
но именно защото си обичам,
поробвам се, на Нея дух отдал,
и туй, които вчера ми предложи
възпявам, посветил на твоя ден.

(Не знам, ако е грях, прости ми, Боже!
Не е ли – той да бъде опростен!)

*

Да, те ще кажат, че на ръст си дребен
и по произход – рожба от народа.
По име пръв от извора си гребнал
към висшето изкуство да ни водих

Да, те ще кажат: „селянче, което
не знае що е светски етикет...”,
но пръв в нощта отстъпи на Поета,
на всеки в теб ракивовски куплет.

Бъди такъв – и далничен, и весел –
до празника на оня светъл ден...
Тогавя припомни си тази песен...
На Бог благодари, че си роден.

Бъди такъв – и светъл, и свободен
над земната сеутност, злоба, кал...
грижи се за децата на народа
и Бог възпей, щом с мъдрост си живял.

*

А ние ли? – с Наздравица, момчета!!!
Наливай Виночерпецо на всеки
от истинското вино, що зачетох,
че дар е за достойното в човека.

С Поезия да поздравим Човека,
римувал ни днес с празника безмълвно
и радостен по светлата пътека
душите ни добри с Дух свят изпълнил:
помогнал да изчезнат скръб и болка,
и онзи враг на всеки тук студент;
посочил буцефали и двуколки
и всеки присмехулик в този ден!

Но нека спра и вдигнем пълни чаши
сред този ден по повод вечно жив!
Годините? – не бива да ви плашат!
А времето ли? – Нека продължи!

СИНДРОМЪТ „ЕРАЗЪМ“

Ерос Рамацоти и звукът на духалката ми някак си се сливат. И от двете изпитвам удоволствие. Навън е кучешки студ, а аз съм отвратително зиморничава, т.е. bravo DELonghi! Ерос – определено не ми е любимец, но е италианец и, видиш ли, освен че съдбата му е отредила да си служи с най-лиричния език, го е дарила и с таланта да се изразява по най-божествения начин чрез него, а именно чрез изкуството, наречено музика. Ха, в youtube гледах някакво клипче, където той посочи снимка на жена и на китарата си и попита: “Сега, познайте, коя от двете е истинската ми любов?” Или както пее Тото Котуньо “...оставате ме да пея... аз съм просто италианец.”

Преди малко захвърлих едно книжле, където бяха събрани преживяванията на мнозина български студенти, участвали в програмата *Еразъм* из цяла Европа. Да си призная не беше най-интересното четиво. Всеки описваше къде е бил, колко места е посетил, колко страни е обиколил, как са го посрещнали, как са го изпратили, какви предмети е записал, какви изпити е взел, на какви купони се е напивал, scuzа, как се е забавлявал, колко и какви хора е срещнал, как благодарение на *Еразъм* коренно се е променил и порастнал, как кръгозорът и мирогледът му вече нямат граници, с две думи **ДА ЖИВЕЕ ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА!**

На кой не му е мечта да обиколи света? Но да пътуваш и да се учиш е много относително понятие. Знаем едно – необходимо е да се движиш, да не преставаш да риташ с крачетата, без значение колко къси може да са те. Масло ни е нужно, млякото си го имаме изначално. И все пак на фона на цялото *Еразъм* откровение една девойка “лъсна”, прекарала незнайно колко време и точно в кой

град своя *Еразъм*. Едно бе ясно – Италия. Единствено тя не дрънкаше за горе изброеното, а се опитваше максимално да си даде сметка какво ти дава и ти взема т.нар. *Еразъм*. Защо безплатен обяд няма никъде, без значение какви са субсидиите, които ти отпускат, за да заминеш.

Ерос си продължава “...lo sai che non e facile trovare le parole giuste...” вече едва ли не мога да се изфукам, че разбирам това, дето го написах. NB – никой да не си мисли, че

никакво, но и по някакъв странен начин специално. Изобщо статусът *Еразъм* тежи.

Микеланджело, Леонардо да Винчи, Ботичели, Караваджо, Тициано, Данте Алигиери, Бокачо, Медичи... китайци, африканци, американци..., площади, палати (това в Италия може и да означава някоя къща или два на три градинка) и **ТУРИСТИ!!!** Помощ!!! Задушаваш се от информация, хора, емоции.

Квартира – един, двама,

Изглед от Флоренция

знам италиански, моля! Добре, може би мъничко. Как ли? – разболях се, вирус, синдром, не знам – просто *Еразъм*! По дяволите *Еразъм*!!! Явно никой не е застрахован, не съм чувала и за ваксина.

Колкото и да не ми се ще, понякога всичко човешко ми е присъщо, включително и способността да помня. Чувала съм, че на човек само спомени му оставали. А Италия се помни, без значение дали минаваш транзит, дали си на екскурзия, дали работиш като гледачка или на полето, или в Microsoft Italia, или си редовен студент, или пък си *Еразъм*.

Да си последното е особено.

Нито родителите, нито работодателят ти дава парите, а Европейският съюз, брех! Водиш се нещо, ако питате мен –

трима, четирима италианци, една неустановена девойка и една, още по-неориентирана такава, която нито знае как да си каже името на съответния език, нито какво търси там и тогава. Горкото дете, идея си няма къде и кога е попаднало. Но, слава богу, съществувала и невербалната комуникация, т.е. езикът на тялото винаги помага и чуването (с чаши) сближавало, така че щеш, не щеш се оправяш! Отначало може и да не си свикнал да подскочаш, вместо да вървиш, да пееш, вместо да говориш, да обичаш футбола и кафето повече от майка си и баща си, но свиква се, да си призная.

Университет – огромен, хем модерен, хем навяващ романтизъм, от не знам си кой век, трябва да е било отдавна. Хора – много, млади, красиви, уверени. Но... basta с митовите

и легендите за италианците! Никой не те бръсне за нищо, всеки да се спасява. Седиш в зала от 100 човека и зяпаш в една точка, със светлата надежда да схванеш поне 2 думички, та оттам да се опиташ да потърсиш и контекст. Жалки опити! Тук е може би моментът да кажа – Viva Power Point! Добре, че си избрах курс, в който визуалните материали не липсваха, иначе кой знае какво и къде щях да си въобразявам, че съм.

Четири месеца, преживени в една от най-прекрасните страни, в един от най-красивите градове, поне така пише по туристическите брошури, съдейки и по броя на туристите, а аз самата не мога да си крия душата. Всичко има начало и край. И когато свърши нещо, редно е да започне друго. Но когато свърши, е необходимо време, за да оцениш и осъзнаеш, че е било различно, красиво и истинско. Зарежи това, че си натрупал знания – езикови, академични, че си връл и кипял сред изкуство, история и култура, че си срещнал прекрасни млади, ентусиазирани и добри хора, че си пътувал и си се докоснал до райски кътчета, че си бръкнал в контакта и те е ударил културният шок, че и ти не знаеш къде си се намирал по време на купони, да не говорим за плуващия ти поглед на следващия ден, че някой нещо ти е говорил в петзвезден хотел, където дори еврото не важи, а това кой си и каква власт имаш. Това може да го намериш и на други места и без да си *Еразъм*. И все пак, ако не беше *Еразъм*, едва ли щях да го знам.

Няма да забравя най-скъпия си подарък... шепа черешки... майски, червени, сочни, пълни с любов и живот. Те бяха живи и винаги ще бъдат. **GRAZIE, ERMANO!**

Ех, l'amore italiano! Поварвайте ми, няма нищо по-прекрасно от това да те събуди ита-

ДЕСПЧС – СЕДЕМ ГОДИНИ ПЪТ НАГОРЕ

Ако се чудите какво се крие зад тази тъй дълга аббревиатура, каква дума лежи зад Д-то или С-то, и ако все пак откриете възможните варианти или разгадаете правилните отговори, ще остане това удивително и неочаквано **Ч** от съкращението. **Ч** като четене, чувство и човек. **Ч** като чужденец. Защото именно това се скрие зад него - **Ч** като чуждестранен, **Ч** за чуждестранни студенти. При нас това е интересно, това е различното.

Ние работим с чужденци. И в работата си се опитваме да покажем не другостта, а приликите в различieto, опитваме се да установим колко са интересни другите и колко е важно да се докоснеш до тяхната другост, колко е важно чужденците да приемат твоята другост. Всеки ден, всеки семестър разбираме, че взаимната търпимост и разбирателството са постижими. И така вече седем години.

Предисторията е кратка – през 1994 към Филологическия факултет е създадено Подготвително отделение за чуждестранни студенти. Няколко години по-късно, на 21 юни 2000, с решение на Академичния съвет Департаментът за езикова и специализирана подготовка на чуждестранни студенти започва своя самостоятелен живот като отделно структурно звено на Пловдивския университет. Дотук със сухите факти. Днес, повече от седем години по-късно, Департаментът бавно се учи да говори. Всъщност бавно се учи да говори всяка година и

Празник за края на учебната година, юли 2007

бавно се учи да пише – бавно се учи да се запознава, да изписва името си с кирилската азбука, да описва любимите си хора. Стъпка по стъпка, крачка по крачка се качва по стръмната стълбичка на българския език, за да може след първата подготвителна година да влезе с останалите студенти в Университета, да бъде редом с тях.

Седем години е точно възрастта, в която се тръгва на училище. Така се случва и при

нас. През 2007 България влезе в Европейския съюз, отвориха се вратите на голямото европейско семейство, на новото европейско „училище“. И това е предизвикателството, с което Департаментът трябва да се справи и да се справя отсега нататък. Защото, когато ти отворят очите за

учудени как в един съвременен университет като нашия няма фонетичен кабинет или компютърна зала за специализирани мултимедийни уроци. Как условията в общежитията са недостатъчно добри. А през зимата в аудиториите, където учат, е студено.

Въпреки това, ние, преподавателите и служителите на Департамента, се справяме някак, справяме се добре, защото работим за добра кауза. И то не за да „не се изложим пред чужденците“, а защото имаме хъс и желание да вървим напред и нагоре.

А мен ако попитате какво ми дава работата в Департамента, ще ви отговоря с вълнение и трепет. Невероятно е ти да си този, който показва и обяснява цял един нов свят на някого, ти да си първата му връзка с този свят. Невероятно е да научиш един чужденец да говори майчиния ти език, да казва скъпите на сърцето **ти** думи и фрази, на български. Да казва скъпите на сърцето **му** думи и фрази, на български. Да може да изразява себе си благодарение на теб. Невероятно е да видиш как за една година този странен и удивителен чужденец израства в езика, в твоя език, за да може по-лесно да намери мястото си в объркания и тъй вълнуващ свят на Съвременна България, поне за следващите четири години на учене. А защо не и за по-нататък.

Мария МИЦКОВА,
асистент по български
език в ДЕСПЧС

СИНДРОМЪТ „ЕРАЗЪМ“

ОТ СТР. 20

лианец с едно айскафе. Препоръчвам италианското “3 в 1” – сладолед, кафе и лъжичка любов, горките Nescafee, нямат шанс пред тази комбинация

Признавам ти всички достойнства, скъпа, шумна, тъмна, студена напудрена, препълнена, преуморена и неуморна, моя приятелко, благодаря ти Флоренция, че не ми

спести нито една твоя ласка, нито един житейски урок, без значение дали е бил солена ала прошуто или сладък – ала тирамису.

Дискът на Ерос отдавна е спрял да се върти, духалката обаче продължава да ме топли, чудя се дали да не врътна един Таркан, не е по-малко секси от Ерос, пък и Флоренция да ме извинява пред Истанбул ☺

ФЕБО

по-добрия начин или просто другия начин на съществуване нещата, когато можеш да се сравниш с някого, който има по-голям опит в извършването на същата дейност, която ти извършваш, виждаш грешките или пропуските си. Започват да ти идват идеи за това, какви **трябва** да бъдат нещата занаят. Ние в Департамента в крачка се учим как да усвояваме и да проумеем новите възможности и новите хоризонти.

Ето, през учебната 2007/08 година тук се записаха два пъти повече студенти. А това създаде неочаквани трудности като липса на зали, липса на техническо оборудване.

Ето, нашите чужденци са

Форум „Славянско кино“

Програмата на кинофорума и през втория семестър включва чешки, полски, сръбски и руски филми. Проекциите ще бъдат всеки вторник от 17 часа в 7. семинарна зала. По-подробна информация ще намерите на таблото до Деканата на Филологическия факултет.

ЕЗИЦИТЕ ЕВОЛЮИРАТ ПО ЗАКОНИ, ПОДОБНИ НА ТЕЗИ В ЖИВАТА ПРИРОДА

Изследвайки развитието на индоевропейските езици, учените неочаквано откриват сходство с много от основните закони на молекулярната еволюция. Например, в лингвистиката отдавна е известно, че думите в един език се променят толкова по-бързо, колкото по-рядко се използват. Тази закономерност много прилича на една основна особеност на еволюцията на гените и организмите: най-важните свойства, признаци на един вид (и съответно областите от генома, в които те са записани) се изменят най-бавно, по-маловажните се изменят по-бързо.

Интересно би било да се установи на какво се базира това сходство. Вероятно на факта, че и думите, и т.нар. информационни молекули (ДНК, РНК, белтъци) са носители на информация. Възможно е източниците и носителите на информация да еволюират по общи закономерности независимо каква е физическата им природа. Сравняването на реална ДНК секвенция с други, създадени от човека информационни носители (текст, компютърен код, музика), разкрива, че ДНК секвенциите изглеждат притежават повече свобода в комбинирането на символите от тяхната азбука, и по това свойство напомнят повече на литературен текст, отколкото на компютърни сорс-кодове. ДНК текстовете на геномите имат повече общо с естествения човешки език, отколкото с компютърните езици. Последните са опростени, “плоски”, недвусмислени (еднозначни) и механистично ограничени. Обратно на това, естествените езици са многоизмерни, с много нива на значение и множество не винаги механистично дефинирани нива на взаимодействие между компонентите си. По тези признаци ДНК записът напомня повече на естествен, отколкото на машинен език.

В престижното списание *Nature* през 2006 излизат две статии, посветени на изследването на скоростта на еволюцията на думите. Авторите и на двете са биолози.

В първата статия, амери-

кански екип автори доказва, че скоростта на превръщане на английските неправилни глаголи в правилни (една езикова тенденция, която се наблюдава в последните 1200 години), зависи от честотата на използване на конкретния глагол. В сравнение със староанглийския, в съвременния английски са останали съвсем малко представители на неправилните глаголи. В същото време класът на правилните глаголи претърпява разцвет, защото всички нови глаголи, появяващи се в английския, автоматично се спрягат в минало време като правилни (например «младият» глагол to google със значение «търся интернет информация с търсачката Google» в минало време и причастие се спряга като googled).

Авторите проследяват историческата съдба на 177 глагола, които са били неправилни в староанглийския език (преди около 1200 години). В средноанглийския език, на който са написани например «Кентърбърийски разкази» на Чосър, от тези глаголи неправилни остават 145, а в съвременния английски - 98. Анализирайки данните, авторите достигат до извода, че е в сила следното съотношение: “периодът на полуразпад” за даден глагол е пропорционален на неговата честота на срещане. Например, ако един глагол се среща 100 пъти по-често от друг, първият ще запази «неправилността» си 10 пъти

по-дълго от втория. Най-рядко използваните глаголи ще бъдат първите, които ще се трансформират от правилни в неправилни.

Като «ментна снимка» на състоянието на съвременния език авторите са използвали разн о о б р а з н и текстове от и н т е р н е т -пространството. Интернет е ценен точно с това, че текстовете в него не са подбрани и често не са редактирани,

има и множество погрешно употребени думи.

Авторите на второто изследване, биолози от Университета Рединг (Великобритания) и Института Санта-Фе (Ню-Мексико, САЩ), си поставят по-глобални задачи. Те се опитват да изяснят общите закономерности на еволюция на езиците, а също и древноста на разделяне (и степента на родство) между различните езици.

Те използват базов речник от 200 универсални понятия, които са важни за всички култури и затова се смята, че се срещат във всички езици по света. Поради това, че са важни, тези думи имат по-голяма устойчивост на изменения от обичайната. Сравнявайки базовите списъци за родствени езици и преброявайки колко от базовите понятия са претърпели изменение между двата езика, може да се определи степента на родство между ези-

Биологична еволюция	Еволюция на езиците
Дискретни единици на наследствеността (генетичен код, морфология, поведение)	Дискретни единици на наследствеността (запас от думи, синтаксис, фонология)
Хомология	Групи родствени думи
Мутации (например, замени на нуклеотиди в ДНК)	Иновации (например, изменения на звуци в думата)
Естествен отбор	Социален отбор
Кладогенеза (еволюция чрез разделяне на линиите)	Разделяне на езиците под влияние на географско и социално разделяне
Хоризонтален пренос на гени (например при хибридизация)	Заимстване
Хибриди	Креолски езици суринамски, сранантонга,
Изкопаеми форми на живот	Древни текстове
Измиране на видовете	Измиране на езиците

Сходства между лингвистичната и биологичната еволюция

ците (колкото повече съвпадения, толкова по-близки са езиците). Очевидно между руския и българския ще има повече съвпадения, отколкото между руския и английския, но по-малко, отколкото между руския и украинския. А ако се определи скоростта на замяна на думите от базовия списък (ако се приеме, че тя е постоянна), може с голяма точност да се датира разделянето на езиците.

Този подход среща и доста трудности. Например, дадено понятие от списъка може да е еднакво в два езика, като е заимствано в единия език от другия, т.е. еднаквостта на списъците може да се дължи не на родство, а на тесен контакт между езиците. Синонимите и други особености допълнително затрудняват този тип изследване. Въпреки това, авторите анализират множество езици и

ШЕСТИЯТ ПАНАИР НА ОБРАЗОВАНИЕТО

За шеста поредна година в Пловдив се проведе международен панаир на образованието. В него участваха над 80 образователни институции от 13 държави.

Организаторите – Европейски колеж по икономика и управление и Международен панаир – Пловдив, изтеглиха образователното изложение по-рано в сравнение с предишните години. Това беше заради чуждестранните висши училища, където приемът се провежда по-рано, отколкото при нас. Точно чуждестранните участници са една от разликите между панаира на образованието и останалите кандидат-студентски борси. И не единствено това, разбира се. Тук не само се предлага, а и се демонстрира образователен продукт. Това се вижда и на самото откриване, където студенти от Варненския свободен университет изнесоха 30-минутен ревю-спектакъл. Традиционните вече майсторски класове на преподаватели от Европейския колеж, които са отворени за студенти от всички вузове, бяха четири на брой. Традиционни са и конференциите, кръглите маси, където се дискутират актуални проблеми на българското об-

Панко Панайотов представя предимствата на ПУ пред останалите висши училища

разование. Тази година беше организирана кръгла маса на тема “Модернизация на университетите и икономика на знанието”, на която участваха ректори на държавни и частни висши училища и колежи, представители на Министерството на образованието и науката и на Националната агенция за оценяване и акредитация. Активно беше присъствието от Пловдивския университет – ректорът проф. д-р Иван Куцаров, заместник-ректорите ст.н.с. П ст. Мариана Михайлова и доц. д-р Запрян Козлуджов, проф. д-р Никола Балабанов – като представител на

НАОА.

Основният доклад на кръглата маса изнесе ректорът на Нов български университет доц. д-р Сергей Игнатов. Той представи своята гледна точка за българското висше образование, като същевременно правеше паралели с образователните системи и тенденциите в Германия, Франция, Швейцария, САЩ и др. В изказването на доц. Игнатов и на останалите участници в дискусиата бяха направени препоръки университетите да станат по-хуманитарни по дух; реформите в средното и висшето образование да се правят паралелно;

обучението да има по-прагматична насоченост, да е ориентирано към производството, което е характерно за държавите с проспериращи икономики; българските висши училища да работят в мрежа – да се осъществява трансферна студенти и преподаватели, което предполага по-гъвкави системи на управление и на учебните планове. Разбира се, най-коментирани бяха промените на Закона за научните степени и звания, автономията на ВУЗ да дава тези звания, премахването на ВАК и модернизацията на НАОА – теми, коментирани безброй пъти, които вдигат градус на всяка дискуссия по тях. Друг е въпросът какъв е отзвукът в институциите, от които зависят тези промени.

На самото изложение Пловдивският университет беше представен от експозиция на университета и на Педагогическия факултет и Факултета по икономически и социални науки. Представителите на ПУ – Виеслав Пилярски, Панко Панайотов и Никола Николов, споделиха, че кандидат-студентите са проявили сериозен интерес към нашето висше училище.

„Пловдивски университет“

ОТ СТР. 22

ЕЗИЦИТЕ ЕВОЛЮИРАТ ПО ЗАКОНИ

достигат до интересни изводи, не всички от тях обаче се приемат единодушно от лингвистите.

Авторите анализират списъците от 200 базови думи за 87 индоевропейски езика. Думите-потомци на една дума се обединяват в родствени групи, на брой общо 4049.

За всяка дума от списъка е установена честотата на срещане. След това учените построяват еволюционно дърво на 87-те индоевропейски езика. За основа на дървото служи таблица от 87*4049 нули и единици, отразяваща наличието или липсата на всяка от 4049-те групи във всеки от 87-те езика.

При това се употребяват компютърни алгоритми, използвани от биолозите-еволюционисти за построяване на еволюционни дървета, проследяващи родството между видовете организми.

И в това изследване се потвърждава основната закономерност, обща за биологията и лингвистиката: колкото по-често се употребява една дума, толкова по-бавно се изменя тя. Авторите обясняват това с две причини:

1) Хората по-рядко правят грешки при произнасяне, запомняне и възприемане на често употребявани думи.

2) Хората (популацията - носители на езика) по-трудно възприемат новостите, ако те

се отнасят за често употребявани думи.

Тези две обяснения напомнят за биологичните принципи на скоростта на мутиране и ефективността на стабилизиращия отбор. Авторите предполагат, че «мутациите» в най-важните думи по-често се елиминират от отбора, защото такива мутации водят до най-голям риск от взаимно неразбиране. Вероятно затова от всички части на речта най-бавно се изменят тези, чиято промяна би довела до пълна загуба на смисъла (числителни, местоимения и «специални наречия»).

На базата на тези изследвания авторите правят някои

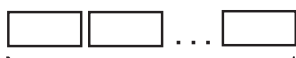
интересни прогнози. Например, според тях може да се очаква, че при разделянето на два езика, различията ще се натрупват първо в по-маловажните думи. Затова двата езика ще остават взаимно разбираеми много по-дълго, отколкото би могло да се очаква, ако «мутациите» възникват равномерно и случайно по целия речник. Друга прогноза е, че някои най-често употребявани думи може да се съхранят в разпознаваем вид над 10 000 години, което за мащабите на културната еволюция ги прави не по-малко устойчиви от гените.

Материала подготви
гл. ас. Евелина
ДАСКАЛОВА

ЗАДАЧИ. ГЛАЗОВОБЛЪСКАНИЦИ

1. Правилно разделяне на части.

1000

10 пакета

Разполагате с 1000 лв. (по 1 лев). Разделете ги в 10 пакета по такъв начин, че всяка сума от 1 лв. до 1000 лв. да може да се плати точно, без да се отварят пакетите.

(Задачата е предложена от доц. д-р Милка Найденова)

2. Един габровец имал 44 лева (по 1 лев) и 10 джоба. Може ли той да ги раздели по такъв начин, че във всеки джоб да има различна сума?

3. Моят приятел е намислил някое естествено число от 1 до 1000. Мога да му задам не повече от десет въпроса, на които той да отговаря с “Да” или “Не”, за да отгатна числото. Как да стане това?

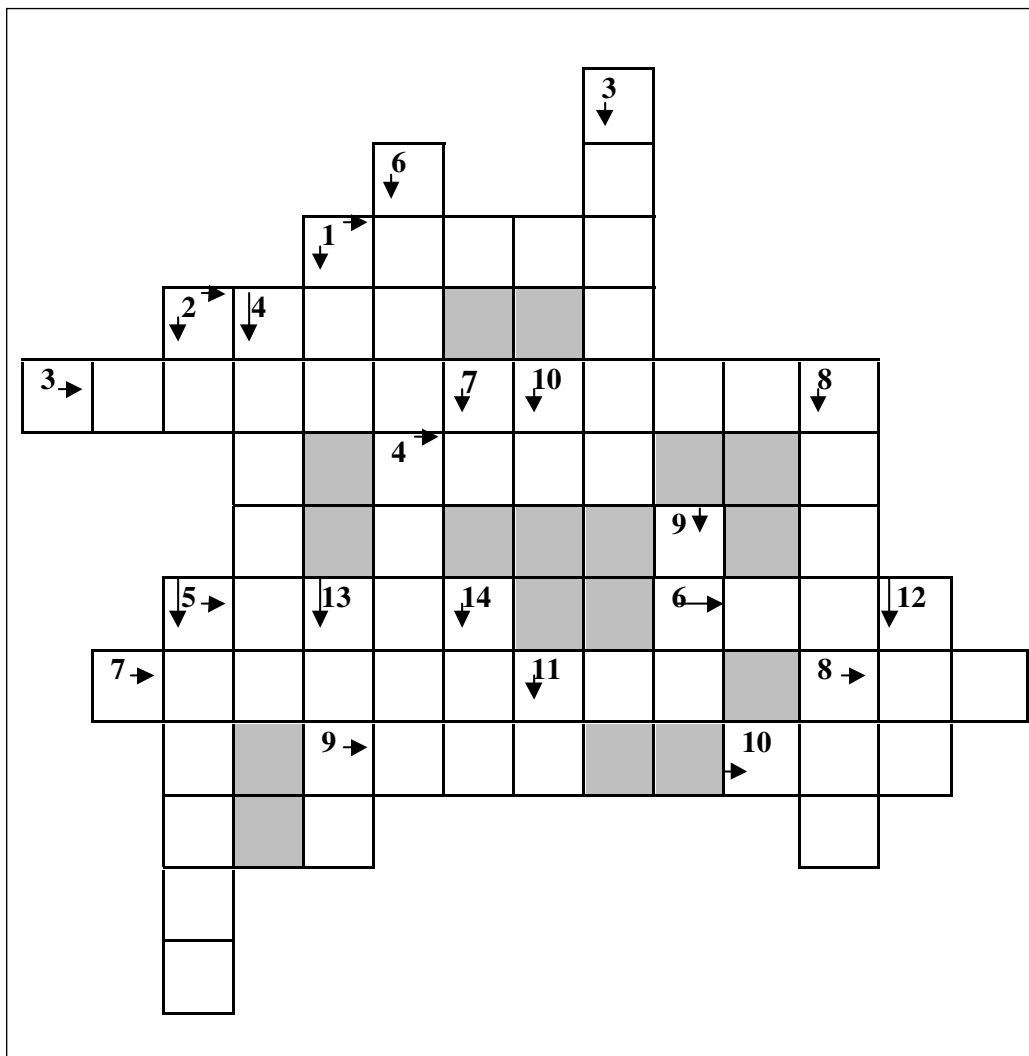

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

1. Квадратчета X и Y са червени.
2. Ана има 8 топчета, Бонка – 13, а Катя – 9 топчета.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

МОРФОЛОГИЧНА КРЪСТОСЛОВИЦА

изявително наклонение, страдателен залог, непреизказна форма; **10.** Неброимо съществително име от чужд произход, ж. р., Sg tm, неопределена форма.

ОТВЕСНО: **1.** Събирателно съществително име (остар.); **2.** Съчинителен съединителен съюз; **3.** Морфологична категория на глагола, основаваща се на отношенията на действията (или резултатите от действия), ориентирани към минал ориентационен момент, към действията, неориентирани към минал момент; **4.** Вътрешна флексия; **5.** Единственото минало време на българския глагол; **6.** Сложни думи; **7.** Наставка за образуване на nomina agentis (имена на деятели); **8.** Изтъкнат представител на Пражкия лингвистичен кръжок, разработил теорията за морфологичните опозиции; **9.** Лично местоимение; **10.** Суфикс за образуване на показателни местоимения; **11.** Наставка за образуване на умалителни съществителни; **12.** Съчинителен противопоставителен съюз; **13.** Винително-родителна форма на личното местоимение *ти*; **14.** Съществително собствено име, неповторяемо, нелично.

ВОДОРРАВНО: **1.** Качествено прилагателно име, м. р., ед. ч., положителна степен; **2.** Сегашно време от глагола *пия*, 1 л., мн. ч., изявително наклонение, деятелен залог, непреизказна форма; **3.** Процес, при който един маркиран член от

дадена морфологична категория се употребява във функциите на друг маркиран член (или на главното значение на немаркирания член) от същата категория; **4.** Неброимо съществително име, ж. р., неопределена форма; **5.** Деятелен залог;

6. Наставка за образуване на отглаголни съществителни имена; **7.** Преизказан аорист от глагола *досетя се*, 3 л., ед. ч., м. р.; **8.** Първолична форма на спомагателен глагол; **9.** Сегашно резултативно време от глагола *бия*, 3л., ед. ч., м. р.,